БIАЬСТАН ДЕНО ШУ КХОАБ

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

СВЕТ

арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган

Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

29 (2654) | КIиранди, 8 апрель, 1962 шу. | Мах 2 кеп.

БОККХАЧА ЛОАРХIАМЕРА ГIУЛАКХ

Юрта боахам цIенхаштта дегIабоалабар — из ерригача парте, дерригача халкъа гIулакх да, аьнна КПСС ЦК мартовски Пленумо хьакхайкадаь дешаш чIоаггIа дег чу дийшад советски наха. Парте хьалхашка оттадаь из сийлен декхар толамца кхоачашдара хIанзале доккхий толамаш доахаш къахьегаш ба вай республика юрта боахама къахьегамхой. Цу балха юкъе дика дакъа лоацаш я республика промышленни предприятеш а.

Шефски новкъостал! Боккхача лоархIамера из гIулакх кхетамца вIаштIехьдаькхача боккха пайда лургба цо колхозаштеи совхозаштеи материально-технически база чIоагIъяра. Из гIулакх дика кхета а даь Грознерча промышленни предприятеша лаьрхIад укх шера колхозаштеи совхозаштеи мах боацаш 100 гаргга тракторашта тIехьаювзаш йола соалозаш кийчъе, 300 совгIа йолча электродвигателашта ремонт е, жа Iушта лаьрхIа 40 будка хьае, 10 хьайбай ферманна электрификаци е, 15 ферма хица Iалашъе, иштта кхы дуккха а.

Машиностроительни предприятеша автомобильнии тракторнии паркана лаьрхIа юрташка яхьийта дош деннад итташ эзараш запчастеш, иштта тайп-тайпарча фермашка — кхо эзар совгIа автопоилкаш.

Уж доккхий а сийлен а декхараш кхоачашде вIаштIехьдаргда, нагахьа санна хIара коллективо, хIара предприяте шефски новкъостал дара болх кхетамца вIаштIехьбоаккхе.

Дика лелабу из болх Новогрозненски ТЭЦ-а энергетикаша. Дуккхача хана денз ду цар новкъостал Ведана района Орджоникидзе цIерахча колхоза. ТЭЦ-а слесараша, сварщикаша, механикаша, монтераша цига хьайбай фермашта механизаци яьй, водопровод йиллай, кхыйолча оборудованена ремонт яьй. Цул совгIа, цхьаболча къонача колхозхошта электромонтерий, сварщикий говзалаш Iомаяьй. ЧIоагIа новкъостал даьд колхоза ТЭЦ-а конструктораша а. Балхах мукъа болча хана цар кийчъяьй подвесной наькъа чертеж, хIаьта шоай кулгалхоща дага а баьнна цу гIулакха хIанзале 550 метр аьшка муш бахьийтаб, иштта кхыдола балхаш деш а ба.

Республика юрта боахама къахьегамхошта чIоагIа новкъостал ду Центральни ремонтно-механически завода коллективо а. Завода болхлоша хьаяьй 6 металлически соалози, паста кийчъеш йола «ППМ-2» яха 20 механизми. ХIанз ЦРМЗ-а конструктораш «ППМ-2» яхача машина къахьегама овсарле шозза-кхозза лакхлургйолаш йола модель вIаштIехьъяккхара кийчо еш ба. Завода партийнии профсоюзнии организацеша лаьрхIад укх шера Грозненски района «Новый быт» яхача колхозе 2,2 километр высоковольтни лини йилла, подстанци хьалъе, трансформатор оттае, хьакхий ферманна электрификаци е, 200 электромотора ремонт е, иштта кхы а. ДукхагIча даькъе цу гIулакхага дIадахийта лаьрхIад кходаь металл.

Колхозаштеи совхозаштеи иштта дика новкъостал ду «Металлист» яхача завода болхлоша, Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, МагIалбика мехкдаьттахоша, иштта кхы дукккхача предприятеша а.

КПСС ЦК мартовски Пленумо белгалдаькхача бесса чIоагIа лоархIаме да хьувкъамаш лакхдергдола болх вIаштIехьбаккхар. Мамогга сихагIа балха юкъедахьа деза Iилманна карагIдаьннар. ХIанз вай республике дика йовзаш а ялаташ хьувкъадара мел пайдане я ховш а я Азербайджана Iилмахоша кийчъяь «НРВ» яха препарат. Укх деношка мехкдаьтта продуктай отходех из тамашийна препарат кийчъергйолча установка проект а технологи а вIаштIехьъяьккхай ГрозНИИ Iилмахошеи Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода центральни лабораторе химикашеи. Цу коллективашта карагIдаьнна из гIулакх дика мога а даь КПСС горкома бюрос мехкдаьтта чакхдоахача промышленноста Управлененеи, Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводаи, гIишлошъеча управлененеи тIадиллад «НРВ» яха препарат арахецаргйола установка 15 мая хьалъяь йистеяккха. Цу тайпарча установка из препарат арахецаргья Къилбаседа Кавказа ерригача республикашта тоъал. Доккха совгIат да из юртбоахама къахьегамхошта. Цудухьа махулла сихагIа кхоачашде деза из декхар.

Цхьаькха а дика гIулакх карагIдаьннад города промышленноста болхлошта. Грозненски ацетонови заводе хьалъяь яьннай «В-12» яха витамин арахецаргйола опытно-промышленни установка. Хьайбашта чIоаггIа дулх тIакхетийташ йола из биостимулятор сихагIа колхозашкеи совхозашкеи дIакхоачаргйола гIулакх вIаштIехьдаккха деза.

Юртбоахама къахьегамхошта, къаьстта къонача механизатораштa, промышленни предприятей болхлоша новкъостал де деза цар говзал лакхъяра, техниках бизза пайда эцара, из лораяра.

Цу тайпарча гIулакхаша чIоагIа новкъостал дергда юртбоахама къахьегамхошта. Цхьабакъда, шефски новкъостал дара балха юкъе укх шера хилийта йиш яц соахка хинна кхоачамбоацараш. Дуккха промышленни предприятеш йисар соахка юрташта шефски новкъостал дара тIаийца декхараш кхоачаш ца деш. Къаьстта ледарло йир хьайбай помещенеш хьалъеш колхозашта дергда, аьнна, новкъостал дара. Кхы а дуккха кхоачамбоацараш хилар цу балха юкъе.

Укх шера шефски болх дикка тоабар духьа КПСС Грозненски горкоме вIашагIъеллай промышленни предприятеша юрташта новкъостал дара тIаийца декхараш кхоачашде тIахьожам лоаттабергболаш йола штате йоаца юртбоахама отдел.

Города партийнии профсоюзнии организацеш, ерригача промышленни предприятей кулгалхой декхарийла ба КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра оарцагIбаьннача юртбоахама къахьегамхошта хадданза новкъостал де. Кхоачашдергда вай хьамсарча парте хьалхашка оттадаь декхар!

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо ше хьалхагIа яь решени хувца а хувцаш, соцам баьб ялхазлагIа херЖача Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совета хьалхара сесси 23 апреле гор. Москве гулъе, аьнна.

Дика чакхдоах...

— Хьалха йIоахъяларал совгIа кхы цхьаькха а эргало я укх шерарча бIаьстан — цIаккха ца хиннача тайпара къахьегама хьинар айденна март бетта хиннача КПСС ЦК Пленума решенеш кхоачашъяра оарцагIбаьнна ба тха колхозхой, — йоах Сунженски районерча «Победа» яхача колхоза председатела И. Емельянова.

ДIа ладийгIача да а да из иштта. Хьалха юв культураш дIаера балхаш шерра дIадоладаьд колхозо. ХIанзале дIайийнай доакъара лаьрхIа йола шекара свекла, викацеи кенацеи эяь горох, хьалха юв коартол. Болх хьабулургболча ханах цхьаккха а сахьат ца доадеш сихха гидуаргаш дIаювш, кхыдола балхаш деш боахк хIанз совхоза механизатораш.

Ала хIама доацаш дика бу укх шера болх колхоза трактористашеи сеяльщикашеи. Дика, фу доаггIача тайпаракIоарга лаьттагIа Iочудохийташ, йовкъаш ца йоахийташ дIаюв цар культураш. Къаьстта дика болх бу трактористий И. Поповеи В. Ермоленкои агрегаташа. Нормаш тIехкхоачашъярал совгIа мугIараш массаза а нийса хул цар, цхьаккха а буртилг битац царех саго къайла ца боаккхаш. Хадданза тIахьожам лоаттабу хIамаш дIаювча агрегаташта колхоза бригадираша, агрономаша, правлене членаша.

Дерригa лаьтта аьха, макхаш даьха, культиваци яь кийчдаьд колхозе. Ха отте, шин-кхаь дийнахьа баргба механизатораш гидуаргаш а кхыйола хьалха юв культураш а дIайийна. ТIаккха хьажкIаш мара йисац цар дIа ца ювш. Уж дIайийна а баргба колхоза механизатораш шин-кхаь дийнахьа, хIана аьлча кхойтта квадратно-гнездови сеялка я цар, соахка а цул хьалхарча шерашка а царца хьажкIаш дIа а йийна уж дика йовза а йовзаш сеяльщикаш ба, укх шера ийца кхоачам балла пропашни гусенични тракторaш я.

— Духхьала массехк екхана ди мара дезац тхона тхоай дIае еза ерригa культураш дIайийна довла, — йоах нов. Емельянова. Ужаш тхона Iаламо лург а да. Тхотешаш да укх шера дIайийна хIамаш дика хьувкъарг хилараx.

М. КЕРИМОВ.

КПСС ОБКОМЕ

РЕСПУБЛИКА КОЛХОЗАШКЕИ СОВХОЗАШКЕИ БIАЬСТАН ХIАМАШ ДIАЕРА ЮКЪЕРЧА КХОАЧАМБОАЦАРЕХ

КПСС обкома бюрос белгалдир Нохч-ГIалгIай АССР колхозаши совхозаши бIаьстан юкъе хIамаш дIае кийчъяра юкъе цIенхаштта кхоачамбоацараш хилар.

Ханнахьа зяба лаьтта ахара де дезар даьдац парте райкомаша, райисполкомаша, юртбоахама органаша, колхозийи совхозийи кулгалхоша. Зябь ахара йола план кхоачашъянзар 1961 шера, хIаьта хIанз дукха боахамаш да бIаьстан юхье дIаювш йола культураш бIаьсти аьхача лаьтташка дIае езаш. Из ишта деллашехьа а, бIаьстан юхье кхашка деча балхаш тIа овсарле лакхагIа хургйолча тайпара машинно-тракторни парках пайда эцаргболаш совхозийи колхозийи болх вIаштIехьбаьккхабац Наьсарен, МагIалбика, Первомайски, Ножай-Юрта районий КПСС райкомий секретарашеи райисполкомий председателашеи. Из бахьан долаш цу районашкара боахамаш бIаьстан юхье лаьтта аха геттара гайна ара а даьлар болх дика вIаштIехьа ца боаккхаш а оах цар из. Дуккха тракторaш, къаьстта а чархаш яраш, лаьтта оахача дакъа лоацаш яц. Оахаш дола лаьтташ пхьадаш йоацача нохаращца оах, хIаьта цхьацца-йолча моттигашка агрегаташца макхаш а хилац. Масала, Пхьилекъонгий-Юртарча «Назрановский» совхоза отделене лаьтта оахаш йоаллача 19 трактораx 8-не макхаш доацаш болх бу. 100 гектар дола лаьтта макха ца боаккхаш аьхад. Цу совхоза Iаьлий-Юртарча отделене лаьтта тIийха аьхад — 12—13 сантиметр мара кIоарга доацаш. Балха тIара брак гуччахьа йоллашехьа а бехктокхаме озац.

Макхаш ца доахаш ду оахам Курчалой, Шаьла, кхыча районий колхозашка. «Лермонтовский» яхача совхоза 3-ча отделене 100 гектара тIа во дIабийнаб кен, хIаьта а из болх брак ца беш битаб.

ХIанз а йистебаьннабац дIадувча лаьттай структурага хьежжа севооборота юкъе доагIача кхашка юртбоахама культураш дIанийсъяра болх, 1962 шера производственно-финансови планаш оттаяьяц, хьажкIаш лелаечеи свеклаш лелаечеи звеношта агротехнически паспорташ дIаденнадац. ХIанз а белгалдаьдац хиш дехкача лаьттаех пайда эцара гIулакх шердарaи тоадарaи де деза хIамаш.

Вай республика хьалашка лаьтта удобренеш, эггара хьалха кхо дехкар юртбоахама культураш хьувкъаяра боккха лоархIам болаш да. ХIаьта а Надтеречни, Наьсарен, Гудермеса, Грозненски, Ачхой-Мартана, Ведана, Урус-Мартана районашка во лел кхо кийчдара а кхашка дIакхахьара а болх, из кхай тIа мишта дилла деза хьехаш йола агротехнически бокъонаш чIоаггIа телхаю. Дукха моттигаш я кхо вIашка теха дIа ца а оттадеш, кучкилгащца хьали Iои а кхийсе, михаца хьоанал дIа а яхе латташ. Академика Лысенкой методах кхои лаьттеи вIашагIа а эдеш компосташ кийчъелга вIаштIехьдаьккхадац, хIаьта цо йиш хулийтаргьяр кхох пайда дикагIа эца а дуккха а дукхагIча лаьтташка кхо дилла а.

Парте обкома бюрос белгалдаьд, юртбоахама органаша, райисполкомаша совхозий директораша, колхозий председателаша бIаьстан юхье дIадув фу ханнахьа кийчдара де дезар ца дар. 1 апрель тIакхоачаш кондиционни фу 92 процент мара доцар Гудермеса района боахамашка, Наьсарен района боахамашка — 27, Шелковской — 30 процент.

Наьсарен района совхозашка, «Ингушский» совхозе гидуаргий фу во лоаттадар бахьан долаш тIадаргдоацаш телхад.

Геттара мела лел дохка а хувца а аьнна паччахьалкхен ресурсашкара хьакъоастадаь бIаьстан юхье ювча культурай фу дIакхахьара гIулакх. ЦхьоалагIа апрель тIакхоачача хана шекара свеклай фу дIадахьанза яр Каргалински, Ножай-Юрта, МагIалбика, Советски, Ведана районий колхозаши совхозаши. Горох дIаера эггара дикагIа йола ханаш тинна йоллашехьа а, Надтеречни района боахамаша дIадихьадац 100 центнер гороха фу, Урус-Мартана районерчар — 82 центнер.

Надтеречни, Ачхой-Мартана, Каргалински, Урус-Мартана, Ведана районий дуккхача боахамаша кондиционни доацача а сортах доацача а фуца культураш дIаювш хинна хилар бахьан долаш массаза а тоъал дукха ялат дисад хьа ца доаккхаш. Цхьабакъда, из зеннера практика, бе боаггIача тайпара политически мах а беш, харцахьа лаьрхIаяц парте райкомашеи юххьанцарча партийни организацешеи, хIаьта агротехника чIоаггIа телхаяра бехке бараш бехктокхаме ца озаш а бус.

Укх шера пропашни культураш дIаюврйола лаьтташ шердалар а, хIаьта дуккхача боахамашка бIаьстан юхье лаьтташ аха дезар а бахьан долаш трактораща де деза балхаш дикка совдаьннад. Цу гIулакхо дIадехаргда йолаш йолча ерригача юртбоахама техниках лакха овсарле йолаш пайда эцилга. ХIаьта а дуккхача боахамаша йоаггIача бесса терко яц запасни оатхалаш, ремонтни материалаш кхояра, тишъенна деталаш юха тоаяра. Ледара латт полевой станаш, дIа-юха кхухьа ремонтни мастерскеш, нефтетараш, заправочни инвентарь кийчъелга.

Парте дуккхача райкомаша, райисполкомаша, юртбоахама органаша «Сельхозтехника» республикански объединене «Юртбоахама техника зулмане, кхом ца беш лелаярахи лора ца ярахи уголовни бехктокхаме озара хьакъехьа дола» СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ совхозашкеи колхозашкеи доаггIача бесса дIадовзийтадац, машинашта доаггIача бесса доал ца дераща къовсам лоаттабац, хIаьта цу гIулакха бехке бараш бехктокхаме озац. Иштта» «Надтеречный», «Назрановский», «Ингушский» совхозашка машинех оатхалаш хьайоахаш, механизаторий коашка техника латташ моттигаш хиннай. Болх баьчул тIехьагIа дIаувттаю машинаш хоттах а баьцех а цIенъяьяц.

1961 шера Наьсарен, Ачхой-Мартана районий совхозашка, «Ингушский» совхозе, Ножай-Юрта, Первомайски районий колхозашка тоъал механизатораш ца хилар бахьан долаш цхьан сменах мара болх баьбац дуккхача трактораша. Цхьабакъда, цу боахамий кулгалхоша е йоаггIаш йола выводаш яьяц, укх шера а тоъал трактористаш кийчбаьбац.

Доккхий хьувкъамаш доахаш бола говзанчаш кхийнаб республика совхозашкеи колхозашкеи. Уж ба цIи хеза бола хьажкIаш лелаераш «Джалка» яхача совхозера новкъостий Зармаев, Джамалаев, «Назрановский» совхозера нов. Мальсагов, «Лермонтовский» совхозера нов. Чагаев, Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхача колхозера нов. Тимошенко. Цхьабакъда, цар балха опыт ледара дIа а йоаржаю, иштта совхозни, колхозни производствана кIезига юкъе а кхухь. Цхьайолча совхозашкеи колхозашкеи хIанз а вIашагIъехкаяц хьажкIаши шекара свеклаи лелаю механизированни звенош, йоаггIаш йола техникеи лаьттеи дIахьожадаьдац, доккхий хьувкъамаш дахара дикагIа йола методаш наха Iомаяра болх чакхбаьккхабац.

Ледара лел «Октябра 40 шу», «Джалка», «Надтеречный» яхача опорно-хьокхама совхозий бIаьстанара кхай тIара балхаш, уж хIанз а хьокхам луш яц шоашта гонахьарча боахамашта. Парте райкомашеи райисполкомашеи кIезига терко ю цар, совхозаштеи колхозаштеи кулгалдара шоаш хIара денна беча балха опора яьяц царех.

1961-ча шера культураш шозлагIа ювлга шердаро гIо дир совхозийн ...

... лаьтта тоадара ду балхаши уж дIаювлгеи, во вIашагIдолл дIайийнача культураашта гIулакх делга.

Парте райкомаша, боахамий юххьанцарча парторганизацеша совхозий болхлошта, колхозхошта, юрта боахама специалисташта юкъе организаторскии массово-политическии болх мела лелабар бахьан долаш да бIаьсти культураш дIаера юкъе цIенхашттара кхоачамбоацараш хилар. Колхозийи совхозийи кулгалхошкара цар бокъонца, деха деззача тайпара дIадехац ший ханнахьа кийчо а яь бIаьсти культураш дIаювлга дика кхоачашделга. Парте дуккхача райкомаша кхоачамболлаш кулгалдац юххьанцарча парторганизацешта нахацара организаторски болх тоабара, кадраш хьакъоастаяра, Iомаяра динза даргдоаца новкъостал дац, бIаьсти культураш дIаера дешаш партийни организацей уйланна керте лоаттадергдолаш болх вIаштIехьбаьккхабац.

КПСС обкома бюрос декхарийла яьй юртбоахама продукташ яхареи кийчъяреи министерство, территориальни производственни управленеш, «Сельхозтехника» объединени, парте райкомаш, райисполкомаш, совхозий директораши колхозий председателаши бIаьстий культураш дIаера юкъера цIенхашттара кхоачамбоацараш Iалаьмате чехка дIадахара. БIаьстанара кхай тIара балхаш ший ханнахьа а дика а кхоачашдара бола боахамий кулгалхой бехктокхам лакхбинза баргбац.

Юртбоахама продукташ яхареи кийчъяреи министерство, территориальни производственни управленеш, парте райкомаш, райисполкомаш, колхозийи совхозийи кулгалхой декхарийла ба хIара совхозе, колхозе хIамаш дIаювча лаьттай структура хоадамболлаш тоае, 1962 шерехьа а траво-польни системах юхедиса зене дараш дIадаьха ца Iеш лаьтта леладара прогрессивни пропашни система шерра юкъехьолга а Iалашде. Севооборота кхашка юртбоахама культураш йоаггIача бесса дIанийсъелга Iалашде деза, хьажкIаш, шекара свекла, зернобобови культураш дIае дикагIа дола лаьтташ хьакъоастаде деза, оттадаь даха а хIара звенона дIадала а деза агротехнически паспорташ.

Гарггарча деношка дерригa фу дIаде мегаргдолча кондицега кхоачаде деза. КIирал дукхагIа йоацача хана ерригача колхозашеи совхозашеи паччахьалкхен ресурсех хьожадаь дола бIаьсти ювча культурай фу хувцилгеи эцилгеи чакхдаккха деза. Сихха тIаяеза эшаш йола фух етта молхаш, боахамашка йолаш йола фуна молхаш етта аппаратура кийчъе еза. Кондиционни доацеи молхаш тоханза долеи фу цхьанна а гектара тIа дIадувргдоацаш гIулакх вIаштIехьдаккха деза. ЧIоаггIа тIахьожам лоаттабе беза оттаяьча нормах культураш дIаювлга вIаштIехьдаккхара.

Ерригача трактораша шин сменах болх бергболаш лоацца ча хана хIара боахама механизаторий кадраща укомплектовани е еза.

БIаьстан балхаш деча хана хIамаш дIаювча агрегаташта дика технически а боахама а гIулакх делга вIаштIехьдаккха, технически организаторскии бахьанех машинаш сеца латтилга дIадаккха деза. Кулг-кара къахьега ца дезаш нов. Первицке хьажкIаш лелаяреи нов. Светличне шекара свекла лелаяреи опыт шерра юкъейоалаелга вIаштIехьдаккха деза.

ХьажкIаши шекара свеклаши лелаяра механизированни звенош вIашагIйохханза йолча моттигашка гарггарча деношка укомплектовани яь яккха еза, царна хIаранена тракторaш, сеялкаш, культиваторaш, кхыйола машинаши инвентарьи дIаяла еза, хIаьта хIамаш дIаюврйола участкаш царна дIахоадае а еза. ХIамаш дIае доладалалехьа районашка механизаторашка, совхозийн кол-

хозийи кулгалхоща, специалисташта квадратно-гнездови хьисапе хIамаш дIаера техника практически Iомаергйолаш районий семинараш е еза.

Къаьстта теркам бе боагIа ... дIаера кийчо яра а уж дIаера а. ХIара колхозеи совхозеи дизза шера мошача доакъарца хьайбаш Iалашде йиш хургйолаш силоса лаьрхIа хьажкIаш дIаера техника ...

Обкомо бюрос юрта боахама продукташ яхареи кийчъяреи министерствон, территориальни производственни управленеш, парте райкомаши, райисполкомаши, совхозий директораши, колхозий председателаши декхарийла баьб фабрични а доакъарийна лаьрхIа а шекара свеклаш ший ханнахьеи дикеи дIаера къаьстта теркам тIабахийта.

Шекара свеклаш дIаювш дола лаьтташ дикка шердалара лоархIам а беш, совхозаштеи колхозаштеи могадаьд цу культура фу кхом а беш дIадувлга, дражированни фу пунктирни хьисапе дIадувлга, эттIадаь фу дIадувлга. Юрта боахама продукташ яхареи кийчъяреи министерствана укх шерре а денз могадаьд совхозашка шекара свеклай фу дIа ца йогIаш даккхар шерделга.

Юрта боахама продукташ яхареи кийчъяреи министерство, территориальни производственни управленеш, парте райкомаш, райисполкомаш, хина боахама управлени декхарийла я хий дехкача лаьттаех бизза а нийса а пайда эцара дех мел дезар де. Цу лаьтташка сомий бешамаши, комсаши, баьца дааращи дIадийна ца Iеш, хьажкIаши шекара свеклаши дIае еза.

Юрта боахама органаш, парте райкомаш, райисполкомаш, совхозий директораш, колхозий правленеш декхарийла я 1962 шера гурахьа бувча маькхах а кхоачам хиллал тIоадал йолча зоне гурахьа дувча кIих а мукъадоалача дерригача лаьтташ тIа шозлагIа хIамаш дIаювлга вIаштIехьдаккха. Къаьстта теркам тIабахийта беза ханнахьа а дика а лаьтта кийчдара, шозлагIа ювш йола культураш дIаера, шозлагIа дIайийнача культураашта де доаггIаш дола гIулакх дара. ХIара боахаме шозлагIа дIайийнача хIамай хьувкъамий лоархIам белга лерттIа вIаштIехьдаккха деза.

Юрта боахама органаш, КПСС райкомаш, райисполкомаш декхарийла я «Юрта боахама техника зулмане, кхом ца беш лелаярахи лора ца ярахи уголовни бехктокхаме озара хьакъехьа дола» СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ совхозашкеи колхозашкеи дIадовзийтара болх тоабе. ДоаггIаш дола производственнии культурно-бытовойи хьалаш Iалашде деза кхашкара бIаьстан балхаш деш болча механизаторaштеи кхыболча болхлоштеи. Духхьала кхашка вIаштIехьбаккха беза юкъара кхача, наха чIоагIагIа эшаш дола товараш дохкилга.

Кхашкара бIаьстан балхаш деча хана вIаштIехьдаккха деза ерригача тракторехи юрта боахама машинехи бизза пайда эцилга, сменах йола нормаш хIара механизаторо, совхоза болхлочо, колхозхочо кхоачаш а тIехкхоачаш а елга. Ялаташ дIадера заданеш кхоачаш а тIехкхоачаш а еш, ялаташ дика хьатIадалийта, пропашни культурай квадраташи цар мугIараши нийса хилийта механизатораш, кхыбола болхлой материальни совгIаташца белгалбаха беза. Совхозашка шерра доаржаде деза къахьегамах доагIар аккордно-премиальни системах телилга.

КПСС обкома бюрос белгалдоаккх, ханнахьа кийчо яьи дикеи бIаьсти дув ялаташ дIадер цар хьувкъам лакхбара лоархIамегIара декхар хилар, хIаьта парте райкомаш, райисполкомаш, юрта боахама органаш декхарийла ю нахацара организаторскии массово-политически болх тоабе, дикагIйола опыт юрта боахама производства юкъеяхьар совхозаштеи колхозаштеи кулгалдара даькъера керттердар хилийта. Совхозий болхлошта, колхозхошта, юрта боахама специалисташта юкъе шерагIа йоаржае еза социалистически яхь бIаьсти дув ялаташ хьокхамца дIадера, царна дикагIа гIулакх дара, 1962-ча шера юрта боахама культураш дика хьувкъийтара, вай мехка маэшша кхачан продукташ хилийтара хьакъехьара XXII-ча съезде и КПСС ЦК мартовски Пленуме решенеша оттадаь декхараш кхоачашдлара.

Ха зехьа йоаю

ЧIоагIа ледара лел бIаьстан культураш дIаера балхаш Урус-Мартана района «Горец» совхозе.

ХIанзале 130 гектара тIа бобови культураши 50 гектар кени дIабийна баьнна хила безаш бар уж. Бакъда, цар тахханалца 72 гектар бобаш мара хIама дIайийнаяц. Совхоза парторганизаце секретара нов. Горбанева йоах, даиман делхача догIаша хIама-м дайтац тхога.

Из бакъдац. Совхозе бобаш дIаера болх дIаболабаьб 20 марта. Цхьабакъда цар из болх шин дийнахь мара баь бац, хIаьта из болх беш ши агрегат мара а хиннаяц. Царна санна лаьтта еций ха цу отделенена лоаллаха уллача «Красноармейский» совхоза а. ХIаьта цар хIанзале 120 гектар бобаши 65 гектар кени дIа а бийна шекара свеклаш дIае йолаяьй.

Цу отделеней хьалаш цхьатарра дале а, вайна гуш да гIулакхаш тайп-тайпара хилар. БIаьстан ялаташ дIадер санна йола лоархIамера кампани совхоза а отделене а кулгалхоша селла ледара дIайолаяр вIалла ла мегаргдолаш дац. ХIанз санна мара кхы терко а ца еш из болх дIахо а дIахьойя бIаьстан культураш агротехнически ханна дIае вIаштIехьдаргдац цар.

Цудухьа, вIалла ха зехьа ца йоаеш, ерригача торонех бизза пайда эцаш лоаццача агротехнически хана дерригa балхаш йистедоахаргдолаш вIаштIехьбаккха беза совхозеи отделенейи кулгалхоша из лоархIамера болх.

З. ГЕЛИСХАНОВ,
(тха собкорр.).

ТАСС-а ХОАМ

Атмосфера тIера тIоанаш а космически пространство а тахкара оттаяьча программага хьежжа, аргIанна йоагIа «Космос-2» яха цхьаькха Лаьттан спутник орбита тIа яьккхай Советски Союзе 1962 шера 6 апреле.

«Космос-1» яха спутник урагIъяхийтара хьакъехьа хиннача хоамаца укх шера 16 марта ТАСС кепа теха араяьккхача программага хьежжа космически пространство дIахо тахкара духьа спутника чу Iилман аппаратура оттаяьй.

Iилма аппаратурал совгIа, спутника чу оттаяьй многоканальни радиотелемеханически система, траектори юстаргйола радиотехнически устройстваш, 20,005 мегагерцаи 90,0225 мегагерцаи частоташца болх беш йола коротковолнови передатчик.

ХьалххагIе а даьча лоархIамех, лаьрхIа хинначул дукха нокъазара йоацача орбите гIолла йода спутник.

Спутнико Лаьттана гонахьа 102,5 минута цхьа го боаккх, экватора тIехенгахьа дIатайжача хана цо бувш бола са 49 градус хул, Лаьттан тIара из эггара дукхагIа гаьна яьннача хана 1560 километри гарга енача хана 213 километри хул из.

Спутникагара хьакхаьчача радиотелеметрически хоамех гуш да массайолча системо лерттIа болх беш хилар. Хьахухаш дола дерригa хоамаш къоастадеш я координационно-вычислительни центр.

Лакхача идейни боараме чакхъювл занятеш

ХIара оршотдийнахьа сайрийна боад къовла ма беллинге а Шаьла района Сержень-Юрта Совета цIеношка гуллу коммунисташи парте боацараши — юххьанцарча экономически школе дешаш бараш. Укхаза КПСС XXII-ча съезда материалаш Iомаю цар. Школе дIаязвеннараш 16 саг ва, цхьабакъда, заняте хьаухараш дуккха а дукхагIа ба. Цхьа бахьан доацаш дац из. Экономически школа пропагандиста — юртарча бархI шера йолча школа завуча Данилович Михаила дика кийчо а еш дика хьех ший урокаш. Ше уж кийчъеча хана цо пайда эц съезда материалех нийца ца Iеш марксизма-ленинизма классикий произведенеех а.

Программни материалел совгIа, пропагандиста дика довз моттигера вахар, экономика, из дайза ца Iеш, цо дика ювз теоретически материал практически гIулакхащца. Нов. Даниловича дика довз отделенера гIулакхаш, хIаьта цо хьехаш бараштa отделенера, школера, клубера, библиотекера гIулакхаш а довз дика. Иштта вIаши юкъе бувзам хиларо балха тIа новкъостал ду царна.

Занятеш дIайолалуча хана берригаш тIа а баьхке шоай моттигаш хьалувц. ХьалхагIа дIаяхача занятешка дийцар шаьр а дийя, беседа ю, хаттараштa жопаш тел. Дег чура беседа я из, хIана аьлча цар дувцараш эггара дукхагIа дагадоахка хIамаш да: коммунизм, коммунистически обществера саг. Цар беседаш ю «Коммунизм — сага ираз», «Къахьегам безаргболаш нах хьалкхебар — коммунистически хьехам луш беча балха керттера дакъа», «Коммунизм хьалъечун моральни кодекс» яхараш санна йолча темаех лаьца. МоллагIчо а дуккха дувца йиш йолаш темаш я уж. Цхьабакъда, пропагандиста лоархIам болаш да дешаш бараштa хьалхашка нийса хаттар а оттадаь цу хаттара цар нийса жоп далар. Из декхар дика кхоачашду нов. Даниловича. Шийца деша мел вагIа саг цунна дика вовзаш ва, хIаьта цудухьа дешара аьттув а дикагIа боал.

— МалагIа декхараш да коммунизм хьалъяра хьакъехьа вайна хьалхашка латтараш? — йоах пропагандиста ладувгIаш багIарашка. Жоп дала безам бараш дукха ба.

— Цу гIулакха материально-технически база хьае а керда саг хьалкхеве а веза, — аьнна жоп делар Осмаев Олдама.

ЛадувгIараша дIахо къоастаду, фу де деза материально-технически база хьаяра яха дош.

Уж дешаш дийца даьнначул тIехьагIа, коммунизм хьалъечун моральни кодекса шийтте а пункт къоастаю.

Коммунистически хьехамца керда саг хьалкхевар дувцача хана, ладувгIаш бараша масалаш доаладу Социалистически Къахьегама Турпалах Гаганова Валентинахи цо дIадоладаь гIулакх хьаллаьцача «Джалка» яхача совхоза цхьоалагIча отделенерча доярках Шахидова Заретахи.

Коммунистически кхетамца саг хьалкхевара хьакъехьа шийга деннача хаттара кхетамца жоп делар Музаев Селимсолта — комсаш леласча бригада звеньевойс.

— Кхувш йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам балара эггара дукхагIа лоархIам болаш я дешархошта теоретически хIамаш Iомадарал совгIа, физически болх безаргболаш а уж хьалкхебеш йола вай школаш, йоахар Музаева. — Вай школаша арахецараш «сувнаш» а боацаш, дика производственникаш ба: трактористаш, дояркаш, полеводаш, кхыбола юртбоахама специалисташ.

Уж деррига дешаш дийца даьнначул тIехьагIа керда материал хьеха волалу нов. Данилович: «ТIемеи машареи хьакъехьара дош — вай ханара керттера дош». Цу темага кийчлуча хана кхы мел йолча материалел совгIа, цо пайда эц кердача газеташ тIарча материалех а.

Ше хьехаш йола материал сакъердамегIа, къоасталуш, дикача меттаца хьех нов. Даниловича, хIаьта из дикагIа хьаIомаяра цо ладувгIараштa чIоаггIа новкъостал а ду. Нагахьа санна дувцаш дола дош ца кхетадеш моттиг хилча, дIахора къамаьл юха а соцадийя, из дош кхетадалцца сабарду нов. Даниловича.

Б. ЗАНГАЕВ.

☆≈☆=☆≈☆=☆≈☆=☆≈☆=☆

Коммунисташа хьокхам тел

ЧIоаггIа могаеш тIаийцар тха совхоза къахьегамхоша КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш, хIаьта хIанз уж решенеш чуийнна кхоачашъе а болабеннаб. Пленума решенеш кхоачашъяра тIехьа лоаттабеча къовсама хьалхарча мугIарашка латт совхоза коммунисташ. ЛоархIамегIа а халагIа а йолча балха участкашка болх беш ба царех дуккхабараш.

Советски Эскаре ха яьккха ваьнна цIавеначул тIехьагIа шофералла болх беш хилар юкъера образовани йола Шахтемиров Юнус. Мартовски Пленума решенеш йийшачул тIехьагIа МТФ скотникалла балха вахийта ше аьнна заявлени елар коммуниста Шахтемирова. Иштта дояркалла ше яхийтар дехаш заявлени елар совхозе тайп-тайпара балхаш деш хиннача КПСС членалла кандидат йолча З. Магомадовас а.

— Тха моттиг юрта боахама продукташ йоахилга алсамдахара тIехьа къовсам лоаттаберий мугIарашка я, — йоах цар.

Е. САРАНЦЕВА,
Грозненски района № 2 йола баьца даарий-шурий совхоз.

Укх шера дика къахьег Грознерча тарно-мебельни комбината металлотара цеха коллективо. Квартальни план ханал 6 ди хьалха, 25-ча марта кхоачаш а яь, планал совгIа 18 эзар сома продукци арахийцай цо.

Майна хьалхарча къахьегама вахте а этта, план ханал 12 ди хьалха кхоачашъе лаьрхIад цеха коллективо.

Сурта тIа: цеха дикагIвола болхло Газиков Осман.

И. Плиева сурт.

КЕРДАДАРАШ ЮКЪЕ А КХУХЬАШ

Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллективо толамца кхоачашъю семилетка диълагIча шера план.

Укх тIеххьарча хана заводо арахец керда продукци — трансформаторни даьтта, керда тайпа парафин, дизельни доагам, хIаьта дика тоаяьй кIай парафин, битум, даьтта, растворителаш, кхыйола продукци. Из болх къаьстта дика лелабу нов. Храпоненко начальник волча № 5 йолча коксови цеха коллективо. Укх шера хьалхарча кварталах мехкдаьтта продукци арахецара план ханал хьалха, 22-ча марта кхоачашъяьй, хIаьта шоллагIча квартала чотах бIаьш тоннаш кокси битуми арахийцай цо. Квартальни план кхоачашъярал совгIа дикка лакхъеннай къахьегама овсарле, продукци яккхарга дIабода мах лохбеннаб. Укх шоллагIча квартале электродни кокс кийчбеш йола керда батарея болх бе йолайолийтаргья. ТIаккха халкъа боахама чIоагIа пайда луш йола из продукци 20 процент дукхагIа арахецаргья цехо.

Къахьегам аттача боаккхаш, цун овсарле лакхъеш, арахецаш йола продукци дикагIа хулийташ рационализаторски предложенеш тел цеха болхлоша. Цу гIулакхо а чIоагIа пайда лу плани социалистически декхараши кхоачашдара. Масала, хьалхарча квартале къахьегама овсарле лакхъеши продукци яккхарга дIабода мах лохбеши йолча лаборантка нов. Щербаковас енна 3 предложени балха юкъейоалаяьй.

Квартальни план кхоачашъяьй, къахьегама овсарле лакхъяьй, мехкдаьтта сийрда продукташ яхарга дIабода мах лохбаьб цу цехерча нов. Слободская керте латтача № 21-24 йолча коммунистически къахьегама участка коллективо.

Дика къахьегарал совгIа дIахо а шоай балха говзал лакхъеш ба цеха болхлой. ДукхагIа бола болхлой сайрийнарча школашка, нефтяной техникумеи институтеи заочно дешаш ба. Царех ба Саенко, Погосова, Вязникова, Лютина, Ушакова, иштта кхыбараш. Цудухьа вIаштIехьдоал дIа-юха новкъостал де, дикагIа йола опыт дIа-юха йовзийта.

Укх шера хьалхарча квартале дика къахьийгад завода № 16, № 1—2 йолча установкай коллективаша а.

ЧIоагIа къовсам лоаттабу ерригача завода коллективо къахьегама овсарле дIахо кхы а лакхъяра. Балха юкъекхувла лаьрхIад кердадараш. Масала, 1962 шера Грознерча мехкдаьтта Iилма-тохкама института Iилман болхлошца цхьана «кэлоша» яхача бензинаца ароматически углеводородаш хьакъоастаяра йола соахка дIайолаяь хинна керда процесс йизза чакхйоаккхаргья. Цу гIулакхо дикка аттача боаккхаргба болхлой къахьегам, балхага хьалхагIа дIаиха рузкъа кходе торо хулийтаргья, ужжамо кхы дуккха а эргалонаш хургья.

Уж деррига гIулакхаш кхоачашдара чIоагIа новкъостал ду партийнии комсомольскии организацеша. Ерригача заводе арахецача продукце дикал миштай хьажа, аьнна опытни технолог С. Дорошинская керте а йолаш партийни тIахьожама комисси вIашагIъеллай. Нагахьа санна мичча установке, е участке, е цехе продукци дика ара ца хецаш моттиг нийсъелча, сихха кхоачамбоацараш дIадахара гIо ду комиссе членаша. Продукци дикагIа хилийтара, цунга дIабода мах лохбара, электроэнерги, пар, иштта кхыйола продукци кхояра, халача балхий процессашта автоматизации механизации яра, рационализаторски балха юкъе махулла дукхагIа болхлой озара дешаш дувцаш собранеш ю болхлоша. Цу гIулакхах чIоагIа пайда боал.

Парте керда программа кхоачашъяра укх гарггача ткъаь шера коммунизма материально-технически база хьалъяра дола лоархIамера декхараш кхоачашдара низи хьинари кхо ца деш къахьега лаьрхIад завода болхлоша.

Т. УЖАХОВА.

Хьинар айлуш доагIа

ХьатIакхоачаш латт вай мехкарча комсомольцийи кагирхойи деза цIей — укх шера 16 апреле Москве хьаелл ВЛКСМ XIV съезд. Цу дезача цIейга дика кийчо ю тха цеха комсомольцаша а. Царех дукхагIбараша болат лоаладеча болхлой хьокхамах шоашккара совгIаташ кийчде лаьрхIад.

ХIара сменах цаIи ахи норма йоаккх токара Габараев Георге. Дика болх бу Головин Геннаде, Полтавский Владимира, Шамрай Людас. Балха говзал дика Iома а яь къахьегама вахте эттав Советски Эскарера цIавена комсомолец Паламарчук Анатолий.

Производстве дика болх барал совгIа общественни вахаре хьинаре дакъа а лоац комсомольцаша. Цехера дукхагIа бола комсомольцаш производстве болх бешшехьа сайрийнарча школашка, техникумашка, институташка заочно дешаш ба.

Дика дакъа лоац цехерча комсомольцаша рационализаторски балха юкъе. ДIахо йодача хана цу балха юкъе махулла дукхагIа кагирхой озара ВЛКСМ бюрос месячник кхайкаьй. ХIанзале гучадийннад цох хинна дуккха дикадараш.

Тха комсомольцашеи кагирхошеи съезда сийна 20 тонн металлолом гул а яь юха лоалае дIаеннай паччахьалкхенна.

Цхьабакъда, цу гIулакхех тоъам баь Iеш дац тхо. Оаха шефство лелаю № 2 йолча школа - интернатерча 5-ча «Б» класса дешархошта. Укх тIеххьарча хана массехказза даха хиннад тхо дешархой болча, концерташ увттадаьд, хIаьта тайп - тайпара совгIаташ тийннад царна.

Къахьегама дикача толамашца накъа гIоргда тхо тхоай XIV-ча съезда.

С. ГИЧАЕВ,
«Красный молот» завода № 2 йолча цеха ВЛКСМ бюро секретарь.

ЦIендаь дIадаха дIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш

Советски района къахьегамхой сходе

ДIаяхача замах юхедисача воча гIулакхех да дына гIулакхаш, ерригача мурдий тоабашта юкъерча наьха реакционни болх. Вай республике къаьстта доккха зулам ду «Кунта - Хьажий» мурдаша. Мурдий тоабашта юкъерабараш шоаш а из кхетаде баьннаб, хIаьта дуккха бараш хоадамболлаш дынах дIа а къест. Вахар тоадара тIехьа халкъо лоаттабеча къовсама юстара латта кхы магац тхона, йоах цар, оаха дош лу колхозашка хьинаре къахьега, халкъа эшараш шортта хулийтилга Iалашдара массанеца цхьан болх бе.

Март болалуш дуккха нах а болаш Советски районе къахьегамхой сход хилар. Цо чIоаггIа харцахьа лаьрхIар «Кунта-Хьажий» а кхыча вирдех болча а мурдаша леладер.

Докладчико — райисполкома председатела нов. А. Н. Абдулаева а пренех къамаьлаш даьча цу района тайп-тайпарча юрташкарча кхыча бахархоша а гучабаьккхар мурдаша халкъашта духьал леладеча гIулакхий чулоацам. Гойтар шейхаша, моллаша, мурдий тхьамадаша мурдашта юкъе дына гIулакхаш мишта доаржаду, пхьенаш лехилга, дукха истий кхувлилга, кхалнаьха бокъо йоаелга цар могаделга. Цар бокъо лац радиога ладувгIа, газеташи книжкаши деша, бераш школе ахийта. Мурдашта хьалха латтараша из ду, нах хьаькъалахи Iилмахи кхийтача, дына гIулакхашца шоаш ду зуламаш гучадалар кхераш. Кагирхошта коммунистически кхетам балар кхер уж, хIана аьлча кердача кхетама юкъе дына гIулакхаш тарлац.

Мурдий кулгалхоша шоаех «далла дийза» нах да тхо оал. Къамаьлаш даьраша цар моральни облик ийрча хилар гойташ сурт оттадир. Вувцаргва вай. молла Саидов Або. Цо маьждиг хьаделлара баха нах хьалхьебора, цхьабакъда, цар из дош хьаллацанзар. Кхыча юрташкара баьхка нах Груш-Корта яхача юрта баха ца ховшийта гIертар, ше дынах тешача нахагара гулъеча хIамах вахар.

Ваштарой яхача юрта ваха цхьаькха «далла вийза» саг а вувцаргва вай. Цо веннача ший лоалахочун Ильясова Нале пенси ийдеш дола удостоверени ложкъа а даь, цу тIара цун тайпан цIи дIа а йоаяь ший тайпан цIи оттаяьй. Цхьабакъда, тийшача балхаца, ийдеча мехкдаьтта болхлочун пенсех кхоачам а ца хеташ, шахтера пенси даккха соцам бир цо. 2 шереи 7 беттеи шахте болх а баь, шиннена хьалхашка цаI а оттаяь цунца тийшача балхах 12 шуи 7 бутти а баь 900 сом пенси даьккхар цо. Цу тайпара цо ложкъадир 60 эзар гаргга сом паччахьалкхен ахча (къаьнарча ахчан лоархIамах).

Иштта уж тунеядцаш тийшача балхаца зуламан новкъа бувл. ЧIоаггIа мурдий тоабанна тIехьа волча Ацаев Адака, колхозе балха ца ахар духьа ший ха 13 шу лакхъяьй. Ший шин сесагага колхоза рузкъа лежкъадайтад. Къамаьлаш даьраша йоахар массане а хIана яц аьнна, шишша сесаг я мурдий. Шаро-Аргун яхача юртарча царех цхьан «далла вийзача» саго, Кинцаев Жабраила ший сесаг цамогаш а хинна больнице Iойижача йиълагIа саг йоалайир. Бачаев ХIарон кхоалагIча группа инвалид ва со яхаш болх а ца беш лел. Харцонца город Грозне дIа а язвенна, лакхера пенси а ийдеш юрта вах колхоза рузкъах пайда а ийбеш. Колхозе балха вола аьлча дега тIа кулг а дилле, низткъа мара гIа баккха а ца могаш хул. ХIаьта мурдий чIуга — зикара — из юкъеваьлча цхьаннена а цунна тIехьакхе магац.

Тимаев Iалауддин, Бакаев Бауддин, Дадаев Хьамзат, Тунгаев Мовли тийшача балхах Грозне дIа а язбенна, лакхера пенсеш а ийдеш Борзой яхача юрта бах лаьттан участкаш а йолаш, колхозхой ерригача бокъонех пайда а ийбеш.

Сходе хиннараша чIоагIа новкъа долаш ладийгIар цу наьха ийрчача гIулакхашка.

— Царцара хабар хоададе деза, — аьлар Кирова цIерахча юртбоахама артела колхозхочо Булатов Тесас. — Бехктокхаме оза беза берригa тунеядцаш, берригa жуликаш. Са 93 шу да, хIаьта а аз дIадахача шера 200 къахьегама ди даьккхад. Уж кIезига да аьнна хет сона, болх кхы а дикагIа бергба аз. Аз тамаш ю хьаьнал къахьегача наьха чотах цIиймергаш санна бахача унахцIена а дегIаца низ болаш а болча къонача нахах. Из чакхдаргдац! «Кунта-Хьажий» мурдий тоаба тхьамадалла хержав со. Аз гIоргвац аьннад, хIаьта дерригача халкъа хьалхашка цIаькха а дIакхайкаду аз се мурдашта юкъера дIавалар.

— Аз даькъал а дувц мога а ду дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашца къовсам лоаттабара дош сходе оттадар — аьлар Юсупхаджиев Хьусена. Iхьа лехар, къоал дар, урдош дахар, дукха истий кхувлар санна дола дIаяхача ханах юхедиса сий доаца гIулакхаш дIадаха ха хьакхаьчай. Вайна юкъе цхьаккха лодырь, цхьаккха а советски законаш телхаду саг хила мегаргвац. Дика а ираз долаш а ба кхувш латта вай кагирхой, уж дешарга, хьаькъалга, Iилманга кхача гIерт, хIаьта мурдаш уж нийсача новкъара баха гIерт, телхабу. Дукха езача партеи Советски Iаьдалои вай дугача кердача вахарца тарлург доаца мурдий гIулакхаш республикера дIадаха деза ха хьакхаьчай.

ЧIоагIа уйла тIаяхийта ладувгI Магомадов Хьамдулий къамаьлага. Дуккхача шерашка ихав из мурдаш гуллуча.

Цо аьлар, дыно ду зулам кхета а даь, схода хьалхашка аз ях: мурдашта юкъера со дIа а воал, хIаьта берригa дынах тешараш, дынах юхедиса во гIулакхаш дIадахара тIа а хьех.

Цхьаннена тIехьа шоллагIвар ара а вувлаш шоашка къамаьлаш дайтилга дех сходе гулбеннараша.

— Вай мехкара дерригa халкъаш, — йоах воккхалгахь лестача нохчочо Хаджимурадова, — барт тайна, шоаш кхо ца деш къахьегаш доахк коммунизм хьалъяр духьа. Вай де дезараш дика гуш да, хIанз духхьала къахьегамои Iилмаи новкъостал дергда вайна керда, кхы а ираз долашагIа дола вахар хьалдара. Цхьабакъда, массане яц цу тайпара уйлаш. Дола хIама шоашта кийча хилар дезаш нах ба. КIезига бац вай хIанз а дер-дайнараш. Вай царга ях: тунеядцашца тха машар хургбац! болх ца бечо, хIама дааац!

— МалагIа машар хила йиш я тунеядцашца! — йоах чIоаггIа эгIаз а ваха Кирова цIерахча юртбоахама артела колхозхочо Веригов Яхьяс. — Са 70 шу даьннад, хIаьта а аз болх а баь 370 трудодни даьккхад. ХIаьта мурдаш да тхо яхаш лелараша чIоаггIа ламазаш а ду наьха сискалаш а юъ. ГIулакх цу тайпара дIахо даха йиш яц! Массанега а болх байтаргба. ХIаьта цхьабараш духхьал шоай мара уйла ца еш ба. Дукха ха йоацаш массанена а чIоаггIа эшаш дола тIий тоадар дийхар аз тхоай юртахошкара. Фу хилар? Мурдаш да тхо, яхаш лела унахцIена нах бахканзар. Цар гIулакх дац юрта эшача хIаманца. Цхьабакъда, биц ма лолба уж, хIама а ца деш оаха шоаш лелийтарг ца хиларах, колхозе болх байтаргхиларах.

Парте райкома кхалнаха юкъе болх беча отдела заведующе Вачуева Халипатас, комсомола райкома секретара Муштаргаева, райОНО заведующе Макалова дынах тешараша кхалнахаца, кагирхошца, берашца харцахьара гIулакхаш леладар гойташ дола дуккха бакъдараш дийцар.

Сходо чIоаггIа харцбир хуторашка баха хайша Борчашвили Саламбек, Борчашвили Якъуб, Борчашвили Бисолта, Борчашвили Дауд.

Уж берригаш а дуккхача шерашка цIиймергий хьисапе баьхаб, бIеха гIулакхаш леладаьд: цхьабараша къоалаш даьд, шоллагIа бараша Советски Iаьдала духьал бараштa хьинаре новкъостал даьд, общества пайдана болча къахьегамах тувлалуш лийннаб.

Районе къахьега бокъо йолаш мел вола саг колхозашка, предприятешка болх банза варгвац, хIаьта балха нокъазара бувлараш, цIиймергий хьисапе баха гIертараш бехктокхаме озалба аьнна массане а цхьа барт а болаш чIоаггIа решени йир сходе хиннараша.

Тунеядцаш Борчашвили Якъуби, Бисолтеи, Саламбеки, Дауди, хIаьта иштта общества на духьалара гIулакхаш леладаь Ацаев Адаки Саидов Абои Iобохьийталба аьнна района судо яьча решенена чIоагIа раьза хилар сход.

Борзера, Зонахьера, Гихара, хIаьта иштта нах бахача кхыча моттигашкара дына гIулакхаш леладу «Кунта-Хьажий» зераташ дIакъовлар деза шийна аьлар сходо.

Наха аьлар, цIаккха хургдоацаш дIадаха деза зуламера дына гIулакхаш, нахагара хIамаш гулъелга, марха, хIаьта иштта дIаяхача замах юхедиса дукха истий кхувлар, урдув дахар, пхьенаш лехар, воча хIаманна вIаши гIо дар, моллагIа а къовсамера дешаш шараIа судаца къестадар санна дола сий доаца гIулакхаш.

Сход хинна ах бутт баьннаб. Хьожаргда вай района юрташта фу кердадар денад цо. Ала деза, дуккха а дукхагIа болча бахача наха схода решени чIоагIа могаяь тIаийца хилар. ХIанззехьа а я хьалхара практически результаташ. Масала, Зонеи Борзийи яхача юрташкарча, чIоагIа мурдаш хиннача бахархоша Шамилев Денисултана, Ханкаров Бауде, Тагиров Абос, Бетильмурзаев Рамзана — 30 шерагара 35 шерага кхаччалца ха йолаш болча — «Кунта-Хьажий» мурдашца гIулакхаш шоаш хоададар дIакхайкадаьд.

Ленина цIерахча колхоза председатела нов. Мишиев Умара хоам бу: «Хьалха мархий бетта, е кхы дына цIей долча хана нах балха ара ца бувлилга правила а хинна дIаэттадар. ХIаьта хIанз укх сахьате, сход хинначул тIехьагIа, арабаьлар, берригa а колхозхой кхай тIа къахьегаш бар, трактораша болх бора, гIишлонхой бригаде, шурий-товарни ферме цхьаккха а саг балха ара ца воалаш висанзар».

Цу тайпара хоамаш кхьчад Кирова цIерахча колхозера, кхычахьара.

Хьалха мархий бетта а дына цIейш долча хана а дынах тешараша бераш школашка а ца ухийташ, уж школе ухилга лохлуш хиннадале, сход хинначул тIехьагIа, цIейш долча дерригача деношка деша ухилга 90 процентал лакхагIа дар. Борзой яхача юрта Бачулаев Ваха яха кIаьнк урока тIера ваьлар. Хьалха цу хьакъехьарча гIулакха цунна гIо деш хиннача цун дас-нанас, хIанз цIенхаштара кхетам а бенна кIаьнк школе деша юхавахийтар.

Белгалдаккха дезаш да цхьаькха дика хIама а. Юстарча, хуторашка даьхача цхьайтта цIено дукха ха йоацаш заявленеш еннай райисполкоме юрта даха дахараи колхозе дIаэцийтараи новкъостал дар дехаш.

ХIанз ерригача партийни, советски, комсомольски, кхыча общественни организацей сийлен декхар да дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашца къовсам лоаттабар.

Х. ДЕНИЛОВ,
КПСС Советски райкома секретарь. 1-ча апреле арадаьннача «Ленина некъ» яхача газета тIара.

План кхоачаш а яь...

Семилетка диъллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра чIоагIа къахьегаш ба Грозненски нефтемаслозавода технологаш. Валови продукци кийчъяра йола квартальни план бархI ди хьалха кхоачашъяьй цар, хIаьта еррига кийча продукташ арахецара план — 29-ча марта. ШоллагIча квартала план ханал хьалха кхоачашъяра къахьегаш ба уж. Хьалхарча шин бетта духхьала доагами пари кхобарцеи продукташ йовлга лохдарцеи 16 эзар гаргга сом кходаьд коллективо. Рационализатораша тийннача предложенеша а 23 эзар сом пайда беннаб завода. Укх тIеххьарча хана шин процентага кхаччалца лакхденнад бедалах авиадаьтта хьакъоастаделга. Бедал ца тоъарца кхыйола продукт яккхара тIаерзае езаш хинняц установка. Из дIадахача шерашка каст-каста нийслуш дар. Из бахьан ха йовш а моттиг хулар. Квартальни план дикагIа а хьалхагIа а кхоачашъяра йолча Ерригсоюзни социалистически яхье дакъа лаца кийчлуш я завода коллектив.

Квартальни план ханал хьалха кхоачашъяра яхье баьннабар завода ерригача установкай технологаш. Цига хьалхара моттиг яьккхар Е. Гилядова кулгалдеча 40-ча установка коллективо. Парафин даккхара план 22-ча марта кхоачашийр цо, дуккхача маьха пар, хий, иштта кхыйола реагенташ кхо а еш. Продукцега дIабода мах лохбарца 32 эзарнел совгIа сом кходаьд технологаша, хIаьта цар еннача рационализаторски предложенеша а 10 эзар сом пайда баьб.

ДикагIа бола рационализатораш а производстве хьалхле лелаераш а лоархIаш ба слесарь Ю. Гильдибаев, машинист А. Мусоянц, воккхагIа вола оператор В. Косолапов, иштта кхыбараш. Смена заданеш массаза а 105—110 процент кхоачашъю цар.

М. ТУМГАЕВ.

Туркменски ССР. В. И. Ленина цIерах йолча Безменински ГРЭС-е цхьаькха а агрегат болх бе йолаеннай.

Сурта тIа: турбинни зале агрегато болх мишта бу хьожача хана.

Г. Мушкамбарова сурт.
ТАСС фотохроника.

ДИКАГIА ДОЛА СОВГIАТ ДЕННАД

Мехкдаьттеи гази дукхагIа яккхара йоаржаяьча Ерригсоюзни социалистически яхье 1961-ча шера шоллагIча ах шера даьхача толамий итог йича хьалхара моттиг яккхарах мехкдаьттаи химически промышленноста болхлой профсоюза Центральни Комитета Президиума соцамах 1500 сом ахча — хьалхара совгIат деннад «Малгобекнефть» НПУ цхьоалагIча промыслерча мастер Н. Назадзе керте латтача бригада коллективана.

Цу коллективо 23 скважинера эклипсай кIалхара бIоагIий хийцад, 35 скважинера ийнаши тIаьши тоадаьд, 47 скважинера эклипсай кIалхарча площадкашта ремонт яьй, иштта кхы дуккха а балхаш даьд. Бригадерча 12 саго шоллагIа професси Iомаяьй.

1000 сом ахча а луш шоллагIа совгIат деннад мастера Н. Шмелева кулгалдеча бригадана.

Белгалдаьхад мастера Изаксона кулгалдеча № 2 йолча, мастера Вазиева кулгалдеча № 3 йолча бригадаша даьха толамаш.

Уж толамаш даха йиш хиннай бригадашка къаьнарчеи кIедж еттачеи скважинашкара мехкдаьтта доаккхаш шоай низ а хьинар а ца кходеш къахьегаш берригa болхлой хиларах. Цу бригада хIара члена ше дийнахьа беча балха заданеш дика йовз, бийсана цахаддаш скважинашка болх бе йиш хургйолаш къахьег цар.

ЧIоагIа къахьег цу коллективаша электроэнерги кхоярa, кердадараш балха юкъекхувлара, кIезига пайда луш йолча скважинашка болх байтара. Туроаех цIаькха а пайда эцара лаьттагIара хьайоах къаьна туроаш.

Кердадараш балха юкъекхувлара дуккха а балхаш ду промыслай рационализаторашеи изобретателашеи, къаьстта мехкдаьтта шоллагIча промысла кулгалхоша. Боккха пайда а луш дукха предложенеш балха юкъекхихьай нн. Ореховеи Панфиловеи. Боккха пайда луш я подъемникаша бу болх хьагойташ йола прибор балха юкъейоалаярах енна предложени.

Тхона хьалхашка латта керттера декхар да мастераша нн. Назадзе, Шмелева, Изаксона, Вазиева кулгалдеча бригадай бар санна кхыча бригадай болх а оттабар.

С. ПЛИЕВ,
«Малгобекнефть» НПУ начальник.

КАЗАХСКИ ССР. Къулбехьен-Казахстански областерча № 17 йолча целинни совхозе хиш дехка каналаш доахача полиэтиленеи полихлорвинилеи пленкаш ухийт. Канала кIийлеи оагIоши царца къайла а даьхе, цул тIехьагIа цу тIа биткъо тIоа льатта хьоарц. Пластинкашца хьарсам дIакъовлача льтто хий чудаац.

Хьарсамо хий чудуаргдоацаш цу тайпара хий дехка керда каналаш доахаш йиъ километр гаьна баьннаб. Шу чакхдоаллаш 30 километр дIаьха хургда пластикови ленташ.

Ишта каналаш доахаш деш дола балхаш маьха дарегIа а дукха хIама ца эшаш дерригаш а хIана дац аьнна дараш механизмашца деш а да.

Хиш дехка керда каналаш доахача дакъа лоацаш ба гидротехникаи мелиорацеи Ерригсоюзни Iилма-тохкама института болхлой.

Сурта тIа: № 17 йолча совхозе хиш дехкача каналашка хий чу ца дайта экран юллаш боахк.

А. ИДРИСОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Колхоза боахам дегIабоалабар духьа

Парте ЦК мартовски Пленума материалаш кIоаргга Iома а еш юртбоахам сихха дегIабоалабара хьакъехьара гIулакхаш дIадоладаьд Ножай-Юрта районерча къахьегамхоша. «ДикагIа хьувкъаш йола культураш — хьажкIаш, гидуаргаш, шекара свеклаш, иштта кхыяраш — хьалкхеярца мара кхоачашде йиш яц парте хьалхашка оттадаь юрта боахам дегIабоалабарах дола декхараш», — йоах А. Шерипова цIерахча колхоза председателанов. Баймурадов Ахьмада.

Тха районе боккхагIчарех боахам ба А. Шерипова цIерах йола колхоз. Колхозерча къахьегамхоша шоай сийлахь декхараш лерхI колхоза боахам сихха дегIабоалабар, цунца Даьхен низ а наьха хьал а тоадар.

Эггара керттера гIулакх лоархI колхозхоша дIаювча культурай структура хувцарах. Нагахьа санна соахка 434 гектар хьажкIаши, 480 гектар гурахьа дув кIаи, 250 гектар гидуаргаши дIайийна хиннаяле, укх шера колхозо дIаювргья: 640 гектар ялатийна льархIа хьажкIаш (соахкарчул 206 гектар дукхагIа), гидуаргаш — 400 гектар (соахкарчул 150 гектар дукхагIа).

Укх шера эггара хьалха дIае льархIад колхозо доакъарийна льархIа 25 гектар шекара свеклаш, 10 гектар горох. ДIахо йодача хана а лерхI юрта боахама артела къахьегамхоша, гурахьа дув кIа кIезиг а деш, хьажкIаш, шекара свеклаш, бобови культураш дукхагIа дIае, хIана аьлча гурахьа дув кIа дика хьувкъац тха районе. Соахка 480 гектара тIара, хIара гектара лоархIам болаш, 6,5 центнер мара яккханзар.

Колхозхошта бокъонца гучадаьннад дIаювча культурай структура хувцар боккхача лоархIамера гIулакх хилар, колхоза боахаме керттера моттиг дIалоацаш хьажкIаш, бобови культураш, шекара свеклаш хила езилга. Кердача структурах 75 процент дIалоац цу культураша.

ХIанз колхоза правленена а юххьанцарча партийни организацена а хьалхашка латтача лоархIамерча декхарех цаI да хьажкIаши гидуаргаши хьалкхеяра балхашта комплексни механизаци яр. Цу гIулакхо торо хулийтаргья кхашкара балхаш дикагIча агротехнически ханашка чакхдаха.

Хоадамболлаш дола социалистически декхараш тIайийцад шериповцаша укх шера. Цар льархIад хIара гектара тIара 30 центнер фуалъяьха хьажкIаш, 12 центнер генаргаш даха, хIара Iатта льархIа 1700 килограмм шура яккха, шу чакхдоаллаш 750 доккха бежани 2500 устагIеи хилийта, хIара 100 Iатта льархIа 95 Iасилг хьалкхеде, хIара бIаь жийна тIехьа 110 Iаьхар хьалкхебе.

Ялатий аьла хьажкIа лелаеча бригадашеи звеношеи а тIайийцад доккхий декхараш. Баймурадов Увайса бригадо дош деннад: укх шера ше балхаш деча кхашка, хIара гектара лоархIам болаш, 35 центнер хьажкIаш яха. Коммуниста Цоккуев Селима доал деча звенос а льархIад хIара гектара тIара 40 центнер яккха. Царел котйовла безам болаш я Дакаев Тайсамеи Цимулаева Залипеи звенош. Цар 45 центнер яккха льархIад хIара гектара тIара.

Колхозе вIашагIъехка я 22 хьажкIаш лелаю звено, хIаранена дIахоададаь льатта а долаш. Хадданза болх беш я звеноош. Цар кхоачам хиллал органически минеральнии удобренеш ехкай кхашка, хIанз тIоадал дIа а яьнна льатташ докъалургдоацаш макхаш доах.

Ший ханнахьа аьха яьккхар колхозо 800 гектар зябь.

ХIанз укхаза дIадувш латт гидуаргаш. Уж дIадувча дика балхаш деш ба трактористаш Э. Алиев, Х. Магомадов, иштта кхыбараш. Цар хIара денна цаIи-ахи норма кхоачашъю.

Дикка тоабаьб шоай болх хьайбаш леладераша а. Доаханна дика гIулакх дари кхабари бахьан долаш шозза дукхагIа хиннай колхозе йоаккха шура. Шоай балха тIехь доккхий толамаш доах доояркаша Мачиева Азманеи, Мусаева Асмаси, Дакаева Лукаси. Цар хIанзале а хIара Iатта льархIа 400—500 килограмм шура яьккхай. Шу йистедоаллаш из цифра 1900 килограммага дIакхоачае льархIад цар.

Хьайбаш леладераша шоай болх дика вIаштIехьбаккхар хьахьокх хьалхарча квартала план 112 процент кхоачаш а еш, паччахьалкхенна шура дIаяларо.

Хьайбашта кхоачам хиллал доакъар Iалашдар духьа укх шера силоса льархIа соахка йийначул 200 гектар дукхагIа хьажкIаш дIаювргья колхозо.

Хьайбаш леладеча а льаттанцара балхаш деча а лоархIамерча балхашка дIаоттабаьб коммунисташ. Цар шоай дерригa хьинар а хьаькъал а тIадахийта кхоачашду парте оттадаь юрта боахама продукташ совъяхарах дола декхараш.

Шеко яц А. Шерипова цIерахча юрта боахама артела къахьегамхоша КПСС XXII съездеи ЦК мартовски Пленумеи исторически решенеш кхоачашъяр духьа семилетка йиъ лагIча бIаьсти дIадоладаь балхаш толамца кхоачашдергхилараx.

В. МАГОМГАЗИЕВ,
КПСС Ножай-Юрта райкома секретарь.

А. АБАУЛГАДЖИЕВ,
КПСС райкома партпроса кабинета заведующи.

СТАВРОПОЛЬСКИЙ КРАЙ. Ханнахьа бIаьсти яьннай Ставрополье. Низ бола техника кхашка араяьккхай колхозашеи совхозашеи. Баьх долеи кIезига пайда а луш хьайбаш доажадеш хиннеи льатта хьажкIашта оахаш ба механизатораш.

Бобови культураши шекара свеклаи дIаера массанахьа а льатташ кийчдеш ба. Края къулбехьарча, центральни, малхбоалехьарча районашка дIае болабеннаб бобовии хьалха ювш йола ка болеи культураш.

СУРТА ТIА: Предгорни района «Бештаугорец» совхозе мукх дIабувш ба.

В. Михалева сурт.
ТАСС фотохроника.

Оаха яздаьчох хиннар

„Ха зехьа йоаю“

№ 5 йолча «Сердало» газета тIа кепа техаяр Грознерча соттаяь мебель еча фабрикерча шлифовальщиккий балхацара кхоачамбоацараш дувцаш йола лакхе белгалъяьккха заметка. Цу заметка хьакъехьа иштта язду совнархоза дахчах хIамаш еча промышленностеи гIишлоний материалий промышленностеи управлене начальника заместитела нов. Казонина: «Заметка тIа дийцараш бакъда. Заметка йийцай шлифовальщиккий бригадий собране. Кхоачамбоацараш дIа а даьхад, болх дикагIа тоалургбола наькъаш белгал а даьхад».

БIаьстан балхаш ханнахьа чакхдаха деза

Соахкарчул шозза дукхагIа хьажкIаш дIае льархIад тха отделене. Духхьал ялатийна льархIа дIае езаш я 1300 гектар хьажкIаш. Силоса льархIа дIае еза 400 гектар. Цул совгIа отделене дIаювргья гидуаргаш, коартолаш, горох. Уж балхаш дарал совгIа 540 гектар зябь аха а еза тха. Оаха льархIад хIара гектара тIара 50—60 центнер фуалъяьха хьажкIаш яха, хIара гектар льаттара 90—100 центнер коартолаш яха. Соахка къаьст-къаьстача звеноша мара яьхаяцар хIара гектара тIара иззал хьажкIаши коартолаши.

Уж декхараш кхоачашде дезаш хилар дика кхета а деш, КПСС мартовски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра дика кийчбеннаб отделенера къахьегамхой бIаьстан балхашта. Отделене дIайийнай 25 гектар гидуаргаш. Укх деношка болх бе дIайолалургья пхиъ коартолаш дIаюв машин, цар хIара сменах юврргья 30—35 гектар коартолаш.

Белгалдаккха дезаш да коартолаш дIаера болх эсала лелаш хилар. Цун керттера бахьан да болхлой кхашка дIакхувла транспорт ца хилар. ХIара денна балха араволл 250—300 болхло, бакъда, уж дIакхувла транспорт ца хиларах, дикка нах цIагIабус. 9—10 дийнахьа дIайийна яла езаш йола коартолаш дикка гоаялар кхерам болаш я транспорт ца хилар бахьан долаш.

ВIалла кхоачамбеш яц совхозо цхьан смена льархIа тхона хьатела ши машин.

Совхоза директорага нов. Воробьевга дийцад транспорта гIулакх. Цох хIама хулаш дац. Парте райком а райисполком а хьажа езаш гIулакх да из. БIаьстан балхаш ший ханнахьа чакхдахар тесса леладе йиш йолаш гIулакх дац.

М. АЛЬДИЕВ,
«Назрановский» совхоза Экажкъонгий-Юртарча отделене звеньевой.

СОВДОАХАРГДА ТОЛАМАШ

Кхыча отделенешта юкъе хьалхле шийга а йолаш, толаме чакхдаьккхар дIадаха шу Наурски района «Терский» яхача совхоза кхоалагIча отделенерча хьайбаш леладераша.

КарагIдаьнначох кхоачамбаь Iе дагабац отделене къахьегамхой. Денгара денга шерагIа ярждаш йоагIа социалистически яхь. Басханова Кенисатаца социалистически яхье а яьнна укх шера ше гIулакх деча доахах хIара Iаттагара 3.500 килограммал кIезигагIа йоацаш шура яккха дош деннад Л. Симоновас, Лабозанова Исаитаца яхье яьннай Мария Целье. Хьалхарча кхаь бетта хIара Iаттагара 800 килограмм шура яьккхай Симоновас.

Шоай юкъарча собране укх тайпара декхар тIайийцад отделене хьайбаш леладераша: хIара Iаттагара 3.200 килограмм шура яккха, деррига а 2.600 центнер дулх даккха, бахкаьча хIара бIаь жийна тIехьа 120 Iаьхар хьалкхебе.

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеша кхы а дикагIа кхетабаьб хьайбаш леладераш шоай де дезачох.

Шоай деша даьй болаш хьабоагIа жа леладераш. Къаьстта дика толам баьккхаб воккхагIа волча жа Iун Ибаков Хьамида бригада. Бахкаьча хIара бIаь жийна тIехьа 140 Iаьхар ба укхаза. Деррига Iоахарий унахцIена а онк долаш а да. Жа дебадара даькъе иштта дика ка яьннай Кушаев Кукуса бригада а.

Детта доахан дебадара боккха лоархIам болаш да лерттIа йоакхо а еш Iаьсех доахан хьалкхеделга. Из гIулакх чIоагIа безам тIабаха а дика а леладу отделене Слюсарева Серафимас, Харченко Любас, Крымова Валентинас, Приходько Нинас. БIаь гаргга се Iаса да цар хьалкхедеш. Царна телача доакъарийца я шура, эггара дикагIа йола йол, силос, концентраташ, минеральни доакъараш. Iаьсаша сихха дегI дахь.

Эггара сихагIа хьалкхувш а боахама дукхагIа беркат доалаш а хьайбаш да хьакхарч. Цудухьа дукха йоакхо еш леладу отделенерча къахьегамхоша хьакхарч кхабара гIулакх. Укх шера йорста а яь паччахьалкхенна дулха дIалургья 1.600 хьакха. ХIанз йорстае чуоттаяь латт 700 хьакха. Царех ахаш апрель бутт бовлехьа мясокомбинате дIачулургья. Къаьстта дика къахьег йорстае чуоттаьча хьакхарчашка хьожаш волча Овчаров Дмитре.

Нана-хьакхарчашта деча гIулакха, хурскаш хьалкхеяра белгалъяьнна дика къахьегаш я Адоньева Евгения. ХIара нанахьакхийна тIехьа 18 хурск хьалкхее, аьнна, декхар тIайийца хиннача цо 23 хурск хьалкхейир соахка. Онда а ялийта 450 хурск йорстае дIаяла дош деннад укх шера свинарка. Иштта цу боарамах хурскаш хьалкхеяра тIехьа къовсам лоаттабеш я Бирюкова Мария а.

Доакъар шортта хилар бахьан долаш гIел ца луш дика Iангара даьннад отделене хьайбаш. Маэшша доакъар хиларах хIанз а эггара ха тоаеннача хана луш хиннар миссел шура лу деттача доахана. Хьайбаш дебадараи царгара йоала продукци алсамъяккхараи керттердар доакъар да. Отделене хьайбаш леладерашта чIоагIа дега чу дийшад, доакъар хуле хьайбаш а хургда, хьайбаш хуле дулх а, шура а хьайбашкара йоала кхыйола продукташ а хургья, яхаш дола Никита Сергеевича Хрущева дешаш.

Укх бIаьсти алхха силоса льархIа 400 гектар хьажкIаш дIае льархIад. Хьалха кхачаш йола культураш чуийцачул тIехьагIа мукъадаьннача льатта кхы а дукха хьажкIаш дIаювргья доакъарийна льархIа. Иштта дIаювргья доакъарийна льархIа харбазаш, шекара свекла.

Гарга кхоачаш латт деррига дунен тIарча къахьегамхой цIей — ЦхьоалагIа май. Цу дезача денна къахьегама кердача толамашца накъа баха чуийнна къахьегаш ба укх деношка «Терский» совхоза кхоалагIча отделенера хьайбаш леладераш.

Р. БОГДАНОВ.

Специалиста хьехамаш

Iаьсашта хула лазараши царца лоаттабу къовсами

Укх тIеххьарча шин-кхаь шера дуккха а кIезигагIа хул вай республике Iаьсашта лазараш, цхьабакъда, хIаьта а юкъе-юкъе вай совхозий Iаьсашта хIанз а хулаш да чIоагIа кхераме дола колибациллез, паратиф, диплококови инфекци яха лазараш. Iаьсашта уж лазараш хилара керттера бахьан да фермаш цIена ца лелаяр, Iаьсий во кхабар, лерттIа йоакхо а еш, царна дика гIулакх ца дар.

ДукхагIча хьале Iодаь 10—30 ди даьннача хана Iаьсашта хула дIа-хьа дувла хала лазар да паратиф яхар. Iаьсий чурашка хулаш а, хIаьта нагахьа санна дIа ца доаккхаш къадалийтача пехкашка доалаш а хул из.

Паратиф яха лазар хулийтараш гIажилга хьисапера садоахка хIамилгаш (микробаш) я. Кхыметтел сага а кхераме дола дохьаш тувс цу хIамилгаша Iаьсий кер чу. Хьайбашта гонахьарча хIамашца — льатт танца, хица, кхоца — гIаьхьа а йолаш дуккха ха цар йоаккхаш хиларца кхы тIа а совбоал цу микробех бола кхерам.

Мишта кхет Iаьсех паратиф яха лазар? ДукхагIа йолча хана лазар хулийта микробаш Iаьсий кер чу хIама дуача хана кхачанца а лазар кхийттача Iаьсий шодашцара уж садоахка хIамилгаш ийна фо чуувзаш са доахача хана а йолх.

Цамогаш хиннача Iаьсашкара унахцIена дарашка а дIадоал паратиф. Цамогар кхийтта Iаса кхайкадаьча хана геттара дукха микробаш араух цун багара. Цунах цамогаш хул цунца латта кхыдола Iаьсий а. Керда Iодаьча Iаьса цIонгага гIолла а кер чу яха тарлу микробаш. Чиш а кхо а телача хана цамогаш долча Iаьсий кер чура а дукха микробаш арайоал. Ийнах, пенех, наьха барзкъех, инвентарах, иштта кхыча хIамаех дIалатт уж. ТIаккха уж микробаш унахцIенача Iаьсий кер чу яха тарлу гонахьарча хIамаех а шоайла вIаши а цар мотт хьекхача хана, Iаьсий леладеча, царга хьожаш йолча сага коч цар Iувшача хана. Бага пIелг а бехкаш Iаьсашта шура мелаяр а паратиф чIоагIа доаржадеш гIулакх да.

Вай республикерча хьалех фу де йиш я Iаьсашта паратиф яха лазар ца хилийтара?

Из лазар гучадаьннача боахамашка Iалаьмате сиха унахцIена даращцара дIакъоастаде деза цамогар кхийтта деррига Iаьсий, хIаьта уж чудаьхкача моттигашка геттара чехка дезинфекци е еза. ДикагIа кхаба а хьажа а веза цу Iаьсашка. Паратиф хиннача Iаьсашка хьожаш бола нах кхыча нахах дIабеттабала мегаргбац.

Колибациллези паратифи яха шаккха а лазар ца хилийтара чIоагIа пайдане я бивалентни сиворотка яха молхаш. Уж лазараш ца хилийтар духьа 30—40 грамм боарам болаш сиворотка тох унахцIенача Iаьса.

Паратиф чIоагIа даьржача боахамашка, алхха Iаьсашта юаяь ца Iеш, кхыметтел доаханна а кхачах етташ юае еза льархха цу гIулакха йола бактериоцаг яха молхаш. Лазар ца хилийтара вакцина а етт унахцIенача Iаьсашта.

Iатто Iаса Iо а далехьа денз, из Iатта кер чу доллашехьа денз дIаболабе беза Iаьсашта лазараш ца хилийтара бола къовсам. Къаьстта лоархIам болаш да цу гIулакха бахкарггбола етт дика кхабари мел эшачун йоакхо а еш цунга хьажари. Керда Iодеш долча Iаьсах лазар ца кхетийтара геттара цIена хила еза етт бахкаш йола помещени. Каст-каста кIаллхьарцар а хувцаш йолча къаьстта дIаоттабу бахка безбенна етт.

ЧIоагIача хьисапаца де дезаш хIама да Iаса Iодаьча хана цун цIонгаца де дезар. Ирача кIодаца хоада а даь йодаца доагаде деза из. Iодаь Iаса хьаэцача сага кулгаш цIенеи цIенъяь мIараш дIаяьхаи хила деза. ЦIена йовлакх хьакхаь докъа а даь, наьнах къоаста а даь профилакторе дига деза из. ТIаккха 10—15 ди даьнначул тIехьагIа Iаьсий доахкадеча метте дIа чу а диге, къаьстта гIулакх а деш цига кхоаб.

ТIеххьара а белгалдаккха безам ба са, паратиф яха кхераме лазар Iаьсашта ца хилийтара Iалаьмате доккха маIан долаш ба вай республикерча ветеринарни лорий, фельдшерий, санитарий болх. Лазар ца хилийтар духьа Iаьсашта молхаш еттарад совнагIа, уж декхарийла ба цу лазарах Iаьсий лорадара де деза хIамаш дувцаш хадданза доояркащеи скотникащеи беседаш е.

А. БУЛАНКИН,
ветеринарни лор, Наьсарерча зооветтехникума преподаватель.

ХЬАЖКIАШ ДIАЕ КИЙЧА БА

КПСС ЦК мартовски Пленумо оттадаь декхараши уж кхоачашдара де дезараши дувцаш укх деношка Ачхой-Мартана района юрта боахама къахьегамхой совещани хилар.

Дика вIаштIехьбаьккхаб района юрта боахама къахьегамхой болх укх шера. Цхьа шу хьалха кхоъ мара ца хиннача укх шера хьажкIаш лелаеш 20 механизированни звено хургья.

Лакхера декхараш тIайийцад районе цIи хезача хьажкIаш лелаеча Чагаев Имрана. Укх шера 250 гектарах хIаране тIара 65 центнер фуалъяьха хьажкIаш яха дош деннад цо, кара болх а ца беш.

ДIадахача шера Денисенко Петра дIадоладаь боккхача лоархIамера гIулакх эггара хьалха хьаллаьцар Имрана. Ше лелаяьча 200 гектарах хIаране тIара 62,7 центнер фуалъяьха хьажкIаш яьхар цо.

Ше денна дош толамца кхоачашдара чIоагIа къахьег звенос укх шера. Ханнахьа кхашка моттигера удобрени йиллай, аьхача льаттан тIа макха баькхаб, иштта кхыдола балхаш даьд.

Звенона эшаш йола техника еннай совхозо. ДIаде цIендаь дикагIа дола фу латт хIанз. ХьажкIаш дIае ха хьатIакхачарга хьежаш я звено.

Иштта дика къахьег дикагIболча звеньевойша — механизатораша Гацамаури Асхьаба, Хачароев Ахьмада, Закаев Лаьчас. Семилетка диъ лагIча шера доккхий декхараш тIа а ийца, шоай берригa низ тIабахийта къахьег цар кулгалдеча механизированни звеноша.

В. АКОПЯН.

Хьалхарча мугIарех

Мехкдаьттеи гази дукхагIа яккхара даькъе КПСС XXII-ча съездо мехкдаьттахошта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара чIоагIа лоархIаме да мехкдаьтта доаллача кердача моттигашка бурув деттара балхаш сихделга.

Из декхар дика кхетадаьд «Сунжанефта» НПУ бурув деттараша. Семилетка кхоалагIча шера план ханал хьалха кхоачаш а яь, кердача шера кхы а хьинарегIа къахьегаш ба карабулакцаш. Соахка IV квартале йолаяьча социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах дукха ха йоацаш РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-еи дIаюха тела. ЦIе байракх а ахчан доккха совгIат а деннад бурув деттача коллективана. Къаьстта доккхий толамаш даьхад контора дикагIа болча мастераша А. Панфилова, И. Бородацке. Цар кулгалдеча бригадаша Ерригсоюзни социалистически яхье шоллагIеи кхоалагIеи моттигаш яьхай.

Дукха керда техникеи технологии балха юкъекхийлай карабулакцаша. Массайолча промыслашка а пайда эцаш йола керда гидромешалка хьаяьй. Из бахьан долаш 207 эзар сом кхоадаьд, хIаьта хьабеш бола лоабата маркхал дикагIа а ба.

Боккха пайда лу производствана балха говзал дIа-юха йовзийтаро. Цудухьа карабулакски бурув деттараш «Малгобекнефте», Ставрополе, Волгограде, Краснодаре, Куйбышеве, Баку баха хиннаб. Коммунистически къахьегама цIи лелаеча мастерий И. Бородацкеи А. Панфиловеи бригадай балха говзал Москверча халкъа боахама карагIдаьннарий Выставке дIайовзийтай, хIаьта цар беча балхах льаьца брошюра а арахийцад.

Шера 6000 метр бурув тохара хьакъехьа А. Печенова бригадас дIадоладаь боккхача лоархIамера гIулакх хьаллаьцад бурув деттача ерригача бригадаша. Яхье баьннараша тIайийца декхар тIеххкоачашдаьд 7329 метр бурув техача мастера Н. Губина бригада, Панфилова бригада — 6731 метр, Бородацке бригада — 6489 метр.

Кадраш нийса лелаяраи хьалкхеяраи чIоагIа терко тIайохийт партийнии профсоюзнии организацеша. План кхоачашъяра хоадам беш йолча бурув деттача участкашка бурув тохача болх беш ба коммунисташ, комсомольцаш, инициатива йолеи болх ховши бола нах. Коммуниста вIашагIйохка а аьнна вIашагIъехкача партийни группаша бригада членашца хIара денна кхетама балхаш ду, хIаьта участка коммунистий собрани йолаш цхьайолча бригадайи кулгалхойи балха юкъера кхоачамбоацараш гучадоах.

Карабулака бурув деттача коллектива юкъе болхлоша чIоагIа лоархIаш ба коммунисташ бурув деттараш В. Широкоступ, Н. Редьков, И. Соломатин, С. Протасов, Н. Коломытцев, бурув деттарий помощникаш Эсмурзиев, Семисонов, Фомиченко, иштта кхыбараш а.

Бурув деттача контора партбюроси кулгалхошеи дикагIа бола бурув деттараш буровой мастералла хьежабу. Иштта укх тIеххьарча хана хьожабаьб цу балха тIа В. Мищук, Д. Тонкогубов, А. Гесленко, Н. Губин, М. Яшин. Цар кулгалду бригадаш хьалха латт хIанз.

Коммунистически къахьегама цIи яккхара йоаржаьча яхье из цIи яьккхай мастераша коммунисташа А. Панфилова, Н. Косьяненкос, мастера А. Печенова, И. Бородацке кулгалдеча бригадаша.

Из сийлен цIи яккхара чIоагIа къовсам лоаттабу буровой мастераша Шкурата, Тонкогубова, Терлецке, Мищука, Хохоева, Губина кулгалдеча бригадаша а. Коммунистически къахьегама ударникий цIераш яхара къовсам лоаттабу аьшкапхьара Гондалоева, токараша Подколзина, Козюлина, Мещярикова, кхыча дукханеша.

Коллективо хьалхашка оттадаь декхараш толамца кхоачашдара чIоагIа къахьег производства рационализаторашеи изобретателашеи. Ер шу доладелча денз 187 рационализаторски предложени еннай цар, царех шера 147 эзар сома пайда луш йола 145 предложени балха юкъейоалаяьй. Контора хIара виълагIа вола болхло рационализатор ва. Боккха пайда а луш дукха предложенеш еннай инженераша-бурув деттараша Кулявцевеи Куксовеи, контора болхлоша Вершовскеи Булавкоси. Скважинашта бурув деттара балхаш дикагIа вIаштIехьдахара къахьегаш я новаторий коллектив.

Къахьегамхой бахара гIулакх тоадар боккхача лоархIамера долга а ховш, чIоагIа терко ю цу гIулакха карабулакски бурув деттача контора партийнии профсоюзнии организацеша. Укх тIеххьарча шерашка дика тоаеннай мехкдаьттахой городок. 250 саг чу а хожаш клуб, столови, промтоварнии кхачан продуктайи тикаш, бани, парикмахерски, иштта кхыйола а хIамаш я. Клуба чу библиотека я.

Доккхий толамаш даьхад «Сунжанефта» бурув деттараша семилетка диълагIча шера хьалхарча бетта, цхьаккха а авари а йоацаш. Бурув деттара январь бетта план кхоачашъяьй 129 процент, планал совгIа 1000 метр бурув техад.

Укх деношка керда декхараш тIайийцад цIи хезача мастера И. Бородацке кулгалдеча бригада — бурув тохара шера план 5-ча октябре кхоачашъе. Бригадо дош деннад лохехьарча мелови тIоанашка 6000 метр кIоарга бурув тоха, цхьан метра бурув тохаш дIабода мах 1,5 процент лохбе.

ХIанз а де дезаш дукха балхаш да карабулакски мехкдаьттахой. КПСС XXII-ча съезда исторически решенеша дегаш гIоз а даьха, семилетка диълагIча шера тIайийца социалистически декхараш толамца кхоачашдара къахьегама вахте эттаб «Сунжанефта» мехкдаьттахой.

Р. ТУРЛОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома промышленно-транспортни отдела инструктор.

П. И. ЧАЙКОВСКЕ ЦІЕРАГІАРА ШОЛЛАГІА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ПИАНИНО, ЧІОНДАРГ ЛЕКХАРИЙ, ВИОЛОНЧЕЛИСТИЙ КОНКУРС.

Москва.
Сурта тIа: конкурсе дакъа лоацараш. Аьрдехьара аьттехьа — Карлос Вилья (Колумби), Ван Цзе-кун (США), Уильям Десмонт Брэдли (Австрали), Бочкова Ирина (СССР).
В. ЕГОРОВЕИ
А. КОНЬКОВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

САКЪЕРДАМЕ Я ДЕШАРХОЙ МАСТЕРСКЕ

Дешара шу доладалалехьа юххьера школа мара яцар «Аргунский» совхозе. ХIанз укхаза ворхI шерара школа я.

Дика йоакхо ю керда хьайийлача школе политехнизаци яра гIулакха. Школе вIаштIехьъяьккхай дика мастерски. Дешархоша хьехархочунца цхьана дIаоттаяьй улгаш шаьрду верстак, инструменташ чуехка шкаф, пенех хьалтеха доахк тайп-тайпара дешареи кхерамзлен техникаи хьакъехьара плакаташ.

Мастерске я укх тайпара инструменташ: 20 фаттан, 15 зIамига херх (дахчеи аьшки тедаш дола), лобзик, иштта кхыяраш.

Боккхача безамца балхаш ду бераша мастерске. Плотникийстолярий балхах дола цхьацца хIамаш Iомадаьд дешархоша. Къонача столяраша цхьацца цIагIа лелаю хIамаш ю. Цар ю зизаш чулоаттаду яьшкаш, портретий рамкаш, барзкъаш хьалъэхка мIараш.

ХIанз дешархой школа коарча беша гонахьа карт еш а школа коа гаьнаш дIайогIаш а ба.

Мастерске дикагIа балхаш дечарех ба Копейкин Валерий, Ковалев Витя, Неткачев Владимир, Элиханов Лаьча.

Къахьегама урокаш хьехаш волча хьехархочо Базгиева Асхьаба дика вIаштIехьбаьккхаб мастерске болх.

Ю. БАЗГИЕВ.

Общественни хьисапера подкурсаш

Дика гIулакх дагадехад ВЛКСМ Грозненски нефтяной института комитетаи ВЛКСМ Заводской райкомаи: цар лаьрхIад къона болхлой институте деша баха кийчбара общественни хьисапера подготовительни курсаш вIашагIйохка.

Вай мехка сихха дегIаухаш латт техника, цудухьа массаза а тIагIертта а шоай балха говзал, культурно-технически боарам лакхбе беза хIара къонача болхлочо, керда техника дикагIа лелае а цунах лерттIа пайда эца а ховргдолаш.

Из дика кхетаду вай кагирхоша.

ХIанз ши кIира дIадаьннад Заводской районерча къонача мехкдаьтта чакхдоахараша, энергетикаша, гIишлонхоша, транспортникаша подкурсашка занятеш дIайолаяь.

ЧIоаггIа уйла тIа а яхийте ладувгI кагирхоша физиках, математиках, кхыча предметех лаьца къонача преподавателаша — механически факультета 4 курсерча студента Брыков Александра, технологически факультета 3 курсерча студентка Дронова Иринас, механически факультета 3 курсерча студенташа Каленовский Александреи Антонов Виталеи хьехача материалашка.

Заняте енача «Кавэлектромонтажа» СМУ техникана Горянкова Галинайна уллув багIа Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода оператор Бутов Михаил, крекинг-завода оператора помощник Обуховская Галя, ГрозНИИ оператор Дейнекин Анатолий, кхыбараш.

Дийнахьа шоай болх баьнначул тIехьагIа баьхка багIа уж школьни парташ тIа.

3—4 бутт баьнначул тIехьагIа лакхерча дешара заведене деша баха экзаменаш лургья цу къонача болхлоша.

Балха тIа аьттув балба цар.

В. ВАЙРАДЯН,
ВЛКСМ Заводской райкома секретарь.

Металлолом—паччахьалкхенна

ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкомои «Росглаввтормета» управленеи 10 марта денз 10 апреле кхаччалца дIахьу республикерча школай комсомольцашеи, пионерашеи, дешархошеи металлолом гулъярахи дIаяхьийтарахи йола месячник.

Из болх дикагIа баьб 12 тонн металлолом гулъяьча Грозненски районерча Петропавловски юкъерча школа дешархоша, 35 тонн гулъяьча Заводской районерча № 3 йолча школа дешархоша, иштта кхыбараша.

Металлолом гулъяра болх иштта дика вIаштIехьбаьккхаб Сунженски, Наурски, Шаьла районашкарча школьникаша.

Из ала йиш яц МагIалбикеи, Ачхой - Мартанеи, Веданеи, Курчалойи, Каргалинскии районех. Укхаза металлолом гулъяра болх хIанз а дIаболабаьбац.

ЛерттIа йоакхо е еза металлолом гулъяра гIулакха, аьшка хIара тонно Даьхен низ чIоагIбеш хилар кхета а деш.

П. НОВОКРЕЩЕНОВ,
«Росглаввтормета» управлене диспетчер.

Къона хьехархо

1961 шера Грознера паччахьалкхен педагогически институт йисте а яьккха Наьсарен районерча цхьайтта шерарча школе эрсий мотти литературеи хьехаш я къона хьехархо. ХIанз нов. Парчиева классни кулгалхо йола 5-гIа класс школе дикагIа лоархIаш я. Дисциплина дика хиларца, дика дешарца, хIара дийнахьа занятешка берригаш хьаахарца белгальяннай из класс. Уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад къоначa хьехархочо дика къахьегарах.

Еррига уйла тIаяхийта ший классерча хIара дешархочун оамалаш, хьаькъал, дешарцара цар безам Iома а беш берригача дешархошта коммунистически кхетам луш, къахьегам безаболийташ болх вIаштIехьбаьккхаб Парчиевас.

Хьехархочун болх барал совгIа школерча общественни вахаре а дика дакъа лоац цо. Из я комсомола комитета член, агитатор. Каст-каста дешархой даьшцеи ноаношцеи бераштa цIагIа бала безача кхетама хьакъехьара беседаш ю къонача хьехархочо. Цу гIулакхо чIоагIа новкъостал ду берашка дикагIа дешийтара, дисциплина дикагIа хилийтара. Дика дакъа лоац Парчиевас школера «Къонала дош» яха пенгазет арахецача а.

М. ЦОРОЕВ.

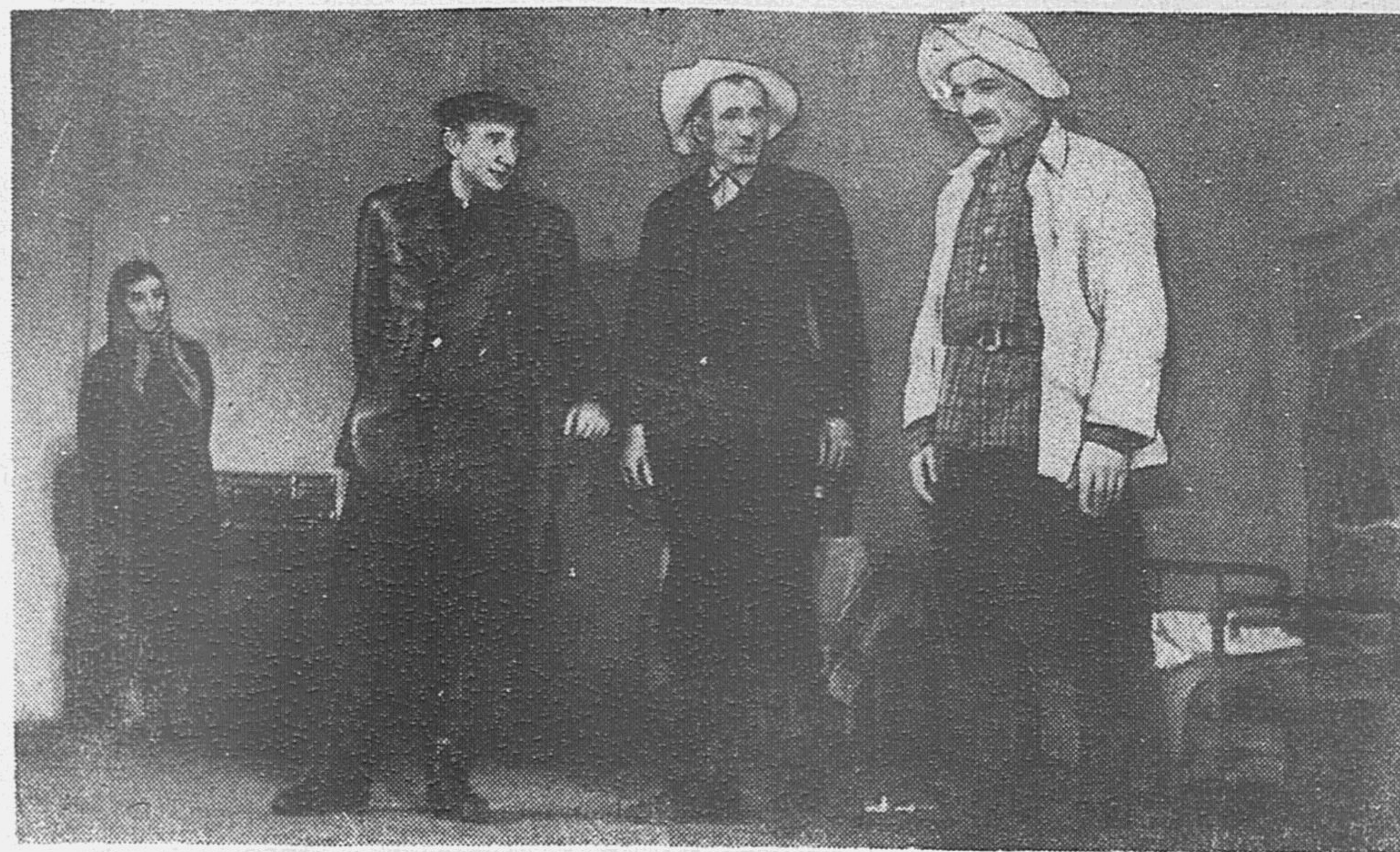
ХРОНИКА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо **Слюсарев** Алексей Миронович хьожаваьв Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместителаллеи юртбоахама продукташ яхареи кийчъяреи министраллеи.

* * *

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указах, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела декхарех мукъалийтав **Дорохов** Михаил Акимович из кхыча балха тIа водаш хиларах.

„Къахьачох мотт ца кхийтача...“

СУРТА ТIА: «Къахьачох мотт ца кхийтача» яхача комеде 3-гIа дакъа. Аьрдехьара аьттехьа: Бачий сесаг Зайнап (роль ловзаер З. Долакова), Iалихан (роль ловзаер Р. Эсмурзиев), Iади (роль ловзаер Х. Гайтукиев). Бача (роль ловзаер А. Боков).
П. КАТАКОВА сурт.

Наьсарера халкъа театр геттара къона да — ши шу совгIа ха мара яц из вIашагIделла, хIаьта а цун хIанзале а я театр вIашагIделлача хьалхарча деношка денз хьайоагIаш йола ший дика традицеш.

Масала, кхыча пьесашта ниисса театра репертуараца я республика вахар дувцаш йола, моттигерча автораша гIалгIай меттала язъяь пьесаш а.

Театро оттаяьй Юсупов Iумара язъяь «Iайшет» яха пьеса, оттае кийчъеш я юрта боахама къахьегамхой таханарча денах язъяь, цхьан актах латта Е. Ксендзовой пьеса. хIаьта юххера а тахан вайна гу «Къахьачох мотт ца кхийтача...» яха спектакль. Из пьеса язъяьр а, цун режиссер а, керттера роль ловзаер а театра режиссер Боков Ахьмад шева.

Драматически тема ше — энгар цIагIа чуяр, вешта аьлча дезал бохабар — авторо шийна ховшшехьа а дукха даьр ца еш йитай.

Дезала юкъерча гIулакхех йолча комеде жанр хержача авторо долчча бесса хьагучадоаккх дукха истий кхувларах доалла айп, вIаши сий а деш, юкъе тешам а болаш бола дезал мара хила йиш йоацача советски сагаца тардала йиш йоаца гIулакх из хилар.

...МугIарегIара колхозхо — бежаIу Бача ше во саг вац, цхьабакъда, харцахьарча наха дIакаравахарах лер тIара даьнна гIулакхаш леладе волалу. Хьалхара действи дIайолаеннача юххье цкъара вайна гуш вар хьалхагIа ше хиннача тайпара бакъахьара, цхьана вахаш ше даьккхача цу итт шера ший сесагага цIаккха бохам баргбола дош аланза вола саг ва. Цхьабакъда, маларашта тIехьа ваьннача сагаца оагIув биллачул тIехьагIа цIаьхха хувцалу из. Къуна дараш санна, гарре эгача кулгашца чемодана чу теIаду цо сесага барзкъаш, туфлеш, корзагIваьнна борд-бордагIа цхьа хабар а дувцаш.

— Сай безам хуле кхоалагIа а йоалаергья, — аьле соцам бу Бачас, Арсан-Гири яхача йовсара беча хьехама тIехьа а ваьнна.

Цу сцена тIа шоаш йолчча бесса хьахьекхай Бачий оамалаш. Ага чу уллача йиIига йисте гу вайна кIаьдъенна, корзах ваьлча санна юхьмараш а тIабаьлча санна букъ а болаш вола Бача

ХIаьта сцена чакхйоаллача хана гIадваха, качара бала Iобежача санна, низ болаш, къонвенна волаш санна хет из.

Бачарцига каст-каста хул хIилла йолаш вола, Бачийнеи цо дог доахача кхалсагаи юкъе латташ а зоахалол дувцаш а вола Мовла (роль ловзаер М. Зангиев). Мовла къона, дегIа лакха, кхыметтел гIов-сибат дика долаш а саг ва. Цхьабакъда, сатем байна, сутарваьнна ахчах каеттача цун кулгех, бата юххьера мордаш хобаденна цунна даьннача шин харшах гуш да из хIаман лоархIам бе ховш а наьха чотах, аттача гIолла тIадоагIача рузкъанга са латташ а хилар.

Сакъердамерча лоалахочун Iаде роль чIоагIа хоза, беламе ловзаю Х. Гайтукиева. Зрителаша чIоаггIа сакъердам а хиле тIоараш детт цо Бачийца цхьадола гIулакхаш хьовзадича, къаьста а, саг «йоалаяьр саг йоалае гIертар» футтар а веш, халха а лелхаш, энгарий тIом бувцаш цо илли доахача хана.

Из гIулакх бакъ хиларах дагахьа чIоаггIа тешаш а йолаш хIара шемел оала дош меттахьчара а оалаш халкъа театра спектакле духхьашха дакъа лоацаш я Оздоева Горци. ДIахо йодача хана кхы а лоархIамегIа йола ролаш ловзаеш из сцене бIаргагор дезар.

Шоай ролаш дика ловзаю З. Долаковеи, М. Мархиеваси.

Ха яхача гIийлача Зайнапа духьалъяьккхар я йоагаш цIе басилгаш а йолаш, кадай, метта шаьра Фадиман. Цхьабакъда, Долаковас шийцара дIадаккха деза эхь хеташ хулга, къаьстта а Зайнапа ший дайнача иразa гIайгIа е езаш моттигаш ниислуча хана. Мархиевас дог тийша, боккхача безамца ловзаю ший роль, цхьабакъда, из цхьан метте ца а латташ дукхагIа лелаш хургйолаш, дикагIа ловзаргйолаш режиссеро тайптайпара гIулакхаш вIаштIехьдаха деза.

ХIанз ловзаяьча ролага хьежача, новкъа дале а, хоаставе хIама доацаш ловзайир ший роль эггара «къаьнарчарех» волча халкъа театра артиста Торшхоева. Ховши опыт йолаши ше воллашехьа а, Торшхоева дика уйла яьяц сакъердаме а дика язъяь а йолча авантюриста образа.

Бачий гаргарча сага — Iалихана роль дика ловзае вIаштIехьдаланзар Эсмурзиева — пьеса тIа а вокхарел эсалагIа из образ хилар хургдар из. Пьеса сюжета тIа хаьдда, чакхбалалца хьалаьца цхьа никъ бац цу образа. Из чувар а аравалар а цхьа дага а доацаш, цкъаьннахьа хулаш да, хIаьта цул совгIа, уж керттера сценаш а яц, из образ керттерча, бакъахьарча героех лаьрхIа йоллашехьа а.

Дика хетар да театре ловза ухараш хьинар дола кагирхой хилар. Царех я, масала, юртсовета секретара роль ловзаеш йола 11-ча классе деша ягIа Г. Зязикова.

Цхьабакъда, режиссера гIулакхашка диллача спектакль дукхагIа эргаш хилар ловра. Сцене ца эшаш дола, цхьадола кагий гIулакхаш юкъера дIа а даьха, царна меттел дукхагIа бIарг тIаоттаргбола, сцене ловзача актерашка товргдола гIулакхаш юкъедахьа деза. Бакъахьа дар пьесага цIаьхка а хозза хьажа а хьежа, цунна юкъера дезалаша вIаши дIа-юха деш дола цхьадола тоам боаца къамаьлаш дIадоахаре.

Театра художника нов. Абиева ший керттера декхар лоархI хьалха, исторически хана. хиннача тайпара цIен че а барзкъа а хьагойтарах, цхьабакъда, белгалдаккха деза, цхьан хана вахар чухь хиннача цу бакъдолчоа ниисса театре художественни бакъдар а эшаш хилар. Из фу яхилга да аьлча, из да костюмаш белгалъеча хана хIара героя оамал миштай а хьежа уж кийчъе езаш хилар.

«Къахьачох мотт ца кхийтача...» яхача комеде сюжета ларде лаьцараш харцахьара гIулакхаш да, цига керттера моттиг лоацараш харцахьара гIулакхаш леладу персонажаш я, хIаьта бакъахьара гIулакхаш доахкачар хIама дац вокхар леладерашта новкъарле е гIертилга мара.

Харцахьарча гIулакхашта духьала къовсам лоаттабе беза уж дуккха хьахьокхарцеи гучадахарцеи лоаттабаь ца Iеш, къаьгга дика гIулакхаши оамалаши царна духьалдахарца а.

ДIахо йодача хана театро къаьстта чIоагIа къахьега деза республика вахар дувцаш, вай парте Программо белгалбаьча наькъаца тоалуш латтача Даьхен дика гIулакхаш дувцаш йола пьесаш кийчъяра.

Г. ЩЕДРОДАРОВА,
театровед.

Наурски районерча Калиновская яхача станицерча цхьайтта шера дешаш йолча школа художественни самодеятельносте дакъа лоацаш я тIех дика дешаш йола цу школа цхьоалагIча классера дешархо Луковенко Лидочка.
Сурта тIа: Лидочка.
П. КАТАКОВА сурт.

ДоазоЪ дЕхьара

Будапештера тIема парад

Будапешт, 5 апрель. **ТАСС-а корреспондента А. Семенова** хоам бу:

Венгре къахьегамхой доккха къаман цIей дар селхан — кортамукъа баьнна ди. Байракхашца, плакаташца, лозунгашца хозъяь венгерски столица улицаш хьалйизза нах гулбелар Iуйрийна. Города массе миIингера вIалла кхоачабенна ца боалаш города паркагахьа ухар нах. Укхаза Двердь Доже цIерахча йоккхача проспекте традиционни эскара парад хилар. Центральни трибуна тIа ва Янош Кадар, Иштван Доби, ВСРП ЦК Политбюро а правительства а членаш, оагIоцарча трибунашка — Iалаьмате дукха хьаьший, столицерча къахьегамхой викалаш.

Парад тIаэцаш вар ВНР оборона министр генерал полковник Лайош Цинеге. Параде дакъа лоацарашка ше къамаьл деча хана, къаман цIейца уж даькъала а бийца, цо белгалдаьхар, кортамукъа даьлча денз венгерски халкъо даьха толамаш.

Венгерски халкъо ший исторически опытах кхетадаьд, аьлар цо дIахо, социалистически лагера мехкаш айхха кхотаденнеи вежарий цхьоагIо йолаши хилар—дIахо йодача хана кортамукъа хулга лорадараи дегIаахараи эггара чIоагIагIа бола тешам. Цудухьа венгерски халкъо хадданза къовсам лоаттабу социалистически лагера цхьоагIо чIоагIъяри из кхотаяри духьа.

ВНР оборона министра къамаьл чакхдаьнначул тIехьагIа эскараш доладелар. Трибунашта хьалхашка гIолла мугIараш дика ниийс а даь тIехбаьлар Зрини цIерахча тIема академе деша багIараш, вIашагIтехача эпсараш хулача школера курсанташ, стрелкови эскара доакъош, болхлой охранеи . Дунайски флотилеи батальонаш. Цул тIехьагIа тIехдаьлар механизированнии танковии эскара доакъош. Параде дакъа лоацаш дар ракетни доакъоши татал массагIа йолча самолетий эскадрильяши.

Трибунашта хьалхашка гIолла тIехдувлача эскара доакъошка чIоаггIа моаршал телаш а селлара низ болча техникаца венгерски халкъа эскар кийчдара раьза хинна а бар зрителаш.

КХЕРАМЗЛЕН СОВЕТЕ

НЬЮ-ЙОРК, 4 апрель. (ТАСС). Кхерамзлен Совето дIахо ювца йолайир доазон йистерча Тивериадски озера гаьна доаццаш довнаш хиларца дувзаденна Сиреи Израилеи енна жалоба.

Ховш мадарра, кхоана 17 март да яхаш тховсара герз а долаш йола израильски эскара подразделенеш демилитаризованни зоне гIолла Сире доазонаш тIа яьннай, оборона лаьца сирийски эскар законах доаггIача тайпара герз тоханза а ца доалийташ.

Совета заседане эггара хьалха къамаьл даьча Сире викало Таразе аьлар, Сире доазон тIа Израила правительства леладеча ший агрессивни гIулакхашца хьахьокх, Иордан яхача хинеи Тивериадски озереи областе белггалара планаш кхоачашъяра шийна новкъа йола демилитаризованни зона статус йохае безам болаш из хилар.

Израила агрессивни гIулакхаш харцахьа лоархIаш а нагахьа санна дIахо йодача хана кхы цIаьхха герзацара провокаци хуле йоаггIаш йола санкци яла лаьрхIа Кхерамзлен Совет хилар израильски правительствага дIахойташ а йолча резолюце проект Кхерамзлен Советага хьаелар сирийски делегато.

Израила викало Комэя, Сире делегато даьча къамаьлацара бакъдараш харцде а ца гIерташ, Iарбий мехкашца машаре даха безам ба шоай яхаш ший правительства дийцар юха керда даккхар мара кхы шийгара хIама аланзар..

Совета сайрийнарча заседане вар Палестинера машара условеш кхоачашъярга хьожаш вола ООН-а штаба начальник инарал фон Хорн. Кхерамзлен Совета членаша фон Хорнага массехк хаттар дир довний хьакъехьа а дIахо йодача хана сирийски-израильски доазон тIа хулаш дола довнаш соцадара йолча торониий хьакъехьа а.

ТIема пропаганда елга дехкаш йолча Декларацe проект

ЖЕНЕВА, 5 апрель. **(ТАСС-а спец. корр.).** Лохехьа кепа тохаш я 18-не Комитето Женеве вIашагIъеллача дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбара де дезача гIулакхашка хьожача комитета тахан советски делегаце тIаенача «ТIема пропаганда елга дехкаш йолча Декларацe» проекта текст:

«Укх Декларацена кулгаш яздаь викалаш болаш йолча паччахьалкхений правительсташа:

массе тайпа тIема пропаганда елга, халкъашта юкъе моастагIали гоамали йоаржаелга дIададаккхара цхьана оарцагIъяларца ерригача паччахьалкхенаша дунен халкъашта юкъера гIулакхаш тоадареи паччахьалкхенашта юкъера машара гIулакхаш лер тIа дахареи гIулакха юкъе доккха дакъа лоацаргхилар **бакъ а деш;**

«машара кхерам тIаба е чIоагIбе уйла йолаш, е могарг-долаш йолча» пропаганда моллагIа тайпа а форма, «машар бохабар е агрессе акт йолаяр» харцахьа лаьрхIа йола, 1947 шера а тIехьа массава раьза а волаш Генеральни Ассамблеяь решени йоллашехьа а, цхьадолча мехкашка кепа йоазонца, радио чу, телевидене гIолла, цIи хеза болча деятелаша дуккха нах вIашагIкхетача моттигашка тIом хиланза барг ца хиларах, сихдаь ядерни герз хьаделга бакъдеш, кхыча халкъашца гоамали моастагIали хьалхьедеш йола уйла даим йоаржаеш хилар **белгал а деш;**

1. **лоархI,** тIема еча пропагандо, моллагIа тайпа формехьа еш из яле а, машара гIулакх дохадеш, керда тIом хьар кхерам тIабахьаш хилар а цудухьа адамашта духьалара доккха зулам из хилар а.

2. **декхар тIаэц** тIом хьоабара деш дола тIахьехамаш а халкъашта юкъерча машараи цар барт-йиш тоаяраи зенне йола, тIема еш йола пропаганда а соцаяр духьа цар конституционни процедурага хьежжа законадательни порядках динза дарг мел доацар де.

3. **тIахьех** дунен тIара кхы мелдола мехкаш ер Деклараци хьаллацара».

АМЕРИКАНСКИ КХАЛНАЬХА КХАЙКАРАЛ

ЖЕНЕВА, 5 апрель. (ТАСС-а спец-корр.). Селхан укхаза къамий Двореце церемони хилар герз дIадаккхара йолча 18 паччахьалкхен Комитетага массане а цIендаь герз дIадаккхараи массе а тайпа ядерни тохкамаш сихха дIададахараи чIоаггIа тIахьехаш дола американски кхалнаьха кхайкарал дIадалара хетаяь. «Кхалнах, машара тIехьа къовсам лоаттабе» яха болам дIаболабаь йолча Дагмер Уилсона советски викалга В. А. Зорингеи американски викалга А. Динагеи, 18-не Комитета сопредседателаш уж хиларах тарра, дIаелар кIал яздаь шовзткъеи итт эзар кулг а латташ йола кхайкаралла текст. Циггача ловца баьккхар цо 18-не Комитета юкъе дакъа лоацаш барашта, шоай балха тIехь цар аьттув балар а ловш.

РСФСР Лакхехьарча суде

Минеральниводерча ялат дIанйдеча пункте ялат дIалуча хана колхозаши совхозаши Iеха а еш, дуккхача хана Iалаьмате дукха кIаи кхыдола ялаташи лечкъадеча зуламхой группа гIулакх дийцар РСФСР Лакхехьарча судо город Пятигорске.

Зуламхой группана юкъе хиннаб: мельзаводоуправлене директор хинна Суперека, ялат дIанйдеча пункта директор хинна Абакумов, цхьабола лаборанташ, счетни болхлой, кладовщикаш, кхыбараш.

Цу группана керте лаьттав, хьалха гIулакхерча балхаца хетта зулам дарах судо бехктокхаме эза хинна Малый. Бовзача нахага гIолла хьаьра бехктокхамерча приемщика балха тIа а ваха, цо дуккха ялаташ совдоахаш Iоа а деш, тIаккха лочкъадаьраш дехкад.

Духхьала Мале цIагIара кора а даь хьадаьккхад 50 эзар сом гаргга хIанзара ахча, сберегательни кассашка улла 22 эзар сомал дукхагIа ахча, 9100 сом мах бола кхаь процента заема облигацеш, 32 эзар сом мах бола лочкъорах Iалашъяь тайп-тайпара хIамаш.

РСФСР Лакхехьарча судо, Мале даь зуламаш къаьстта боккха кхерам болаш хилара лоархIам а баь, 1961-ча шера 5 мае СССР Лакхехьарча Совета Президиумо арадаьккха «Къаьстта чIоагIа кхераме долча зуламашца лоаттабу къовсам чIоагIбарах дола» Указ ларде а лаьца М. И. Малена топаш тоха суд яьй — цун мел бола боахам хьа а боаккхаш.

Суд яьча Мале къахетам бар дехаш ходатайство елар.

РСФСР Лакхехьарча Совето, ходатайствага хьажа а хьежа, къахетам бе йиш йоацаш лаьрхIар.

Цунца хиннача вокхарна дуккхача хана чубахка судаш яьй.

РСФСР Лакхехьарча судо къаьстта яьча определенеца, кхачан промышленностеи заготовкайи дешаш леладеча ставропольски краевой организацей кулгалхой уйла тIаерзайир кадрашца беча балха юкъе цIенхашттара кхоачамбоацараш хилара, материально бехктокхаме болча наха леладечоа ер зулам дара гIо даьча, де доаггIар делга дIадехача бахьанаштеи хьалаштеи бе боаггIача тайпара тIахьожам лоаттабаь ца хилара.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккха зал — **«Бехкбара вола теш».**
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

«Йовзаш йоаца кхалсаг».
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

№ 1 йола зIамига зал — **«Бехкбара вола теш».**
Долалу: 9, 11, 1, 5, 7.

№ 2 йола зIамига зал — **«Романи Франческои».**
Долалу: 3, 9.

№ 3 йола зIамига зал — **«КIаьнкаш».** Долалу: 9.30, 11.30.

«Заречни улица тIара бIаьсти».
Долалу: 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30.

«Родина» яхача кинотеатре

Берий сеанс — **«Баьццара фургон».** — Долалу: 9.

«Граф Монте-кристо» (2 сери цхьана) — Долалу: 10.50, 5.45.

Документальни фильм — **«Верховина, маты моя»** — Долалу: 2.10, 4.50.

«Бехкбара вола теш» — Долалу: 3, 9; дIаьхдаь сеанс **«Шера ханаш».** Долалу: 9.

9-ча апреле денз **«Нанас яь чIоагIо».**

Город Грозне, Заводской районе, Социалистически улицагIа, 80-ча цIен, 26-ча квартире яхача **Рудь** Доброслава Михайловнас суде деннад **Рудь** Николай Андреевичагара ше хьаяларах дола дош.

Дош дувцаргда Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча суде.

Нохч-ГIалгIай АССР, ст. Наурске, Ильински улицагIа, 25-ча цIагIа вахача **Рябченко** Валентин Иосифовича суде деннад ст. Наурске, Ильински улицагIа, 25-ча цIагIа яха **Рябченко** Тамара Федоровна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда г. Грозне, Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. **Телефонаш:** редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.
Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ05046 Заказ № 2040